

**МАКАРОН ӨНІМДЕРІН ӨНДІРУ
бойынша маркетингтік есеп зерттеу нәтижелері**

«Бизнестің жол картасы - 2025» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасының басым бағыттары бойынша маркетингтік зерттеулер аясында дайындалған

Сала: макарон өнімдерін өндіру (ЭҚОЖ коды - 10.73)

Тапсырыс беруші: «Атамекен» ҚР Ұлттық кәсіпкерлер палатасы

Орындаушы: Керембаев А.Т.

Нұр-Сұлтан қаласы,

2020

МАЗМҰН

Ы

1. Саланың сипаттамасы, қазіргі мәселелері мен үрдістері.....	3
2. Салаға көрсетілетін қолдау.....	6
3. Жобаларды іске асыру шеңберіндегі саланың перспективалары (нарық көлемі, жоспарланған жобалар, болашақта сұраныстың негіздемесі).....	13
4. Жобаны іске асырудың мүмкіндігі мен орындылығын айқындау 17	
5. Ішкі өндіріс.....	18
6. Өндірістік қуаттар.....	37
7. Сыртқы сауда.....	40
8. Нарық көлемі.....	48
9. Баға шолуы.....	50
10. Тұтынушылық мінез-құлық.....	57
11. Жобаның өнімі/қызметі бойынша қалыптасқан нарық конъюнктурасының сипаттамасы.....	65
12. Жобаны іске асыру нәтижесінде пайда болатын өнімге (тауарларға/қызметтерге) сұраныстың қазіргі және болжамды конъюнктурасын талдау - проблемалар, шешімдер, іске асырылатын жобалардың мәртебесі.....	66
13. Іске асырылған жобалардың сипаттамасы (объектінің функционалы, артықшылықтары мен кемшіліктері).....	72
14. Swot - талдау-әлеуетті күшті және әлсіз жақтарын, жобаны іске асыру шеңберінде болжанатын тауарлардың, жұмыстардың, қызметтердің мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтау және бағалау (есептерді қоса бере отырып, маркетингтік зерттеулер жүргізудің пайдаланылатын ақпарат көздері міндетті түрде көрсетіледі).....	81
15. Негізгі қорытындылар мен ұсынымдар.....	82

1. Саланың сипаттамасы, қазіргі мәселелері мен үрдістері

Макарон өнімдері (СЭҚТН коды - 1902) — бұл қамырдан жасалған өнімдер (әдетте бидай ұны мен судан дайындалады). Әдетте қолданар алдында құрғақ күйінде сақталады және қайнатылады. Макарон өнімдерін өндіруде және тауар номенклатурасын анықтауда кәсіпорындар Қазақстанда қолданылатын ГОСТ 875-92 стандартын басшылыққа алады. Макарон өнімдері білдіреді құрғақ бұйымдар қамырдан әр түрлі формалары. Олар үшін тән, жылдамдығы мен қарапайымдылығы дайындау (20 мин), жоғары тағамдық құндылығы (ақуыздар — 9-13%, көмірсулар — 70-79, майлар - 1, минералдық элементтер — 0,5—0,9, талшықты — 0,1-0,6%), мүмкіндігі ұзақ уақыт сақтау сапасын төмендетпей және тұтынушылық қасиеттерің жоғалтпауы.

Сапасына қарай сұрыпты ұн макарон өнімдері бірнеше топқа бөлінеді — А, Б, В, 1-ші класс және 2-ші. - А топтың бұйымдары — ұнынан қатты бидайдан (дурум); Б тобы — ұн жұмсақ жоғары мөлдірлігі бидай; топ — келген нан пісіру бидай ұны; 1-ші класс өнімдері жоғары сортты бидай ұны және 2-ші класс — бұйымдар ұнынан 1-ші сорт.

Енгізу кезінде дәмдік қоспалар немесе байытушылар тобына және сынып бұйымдарды толықтырады атты қоспалар немесе байытушылар, мысалы, А тобы 1-ші класс жұмыртқа тобы, Ал 2-ші класс қызанақ.

Макарон өнімдері барлық класстарға мен топтарына бөлінеді, төрт түрі: түтік тәрізді бұйымдар түрінде түтікшелерді әр түрлі ұзындығы мен диаметрі; жіпті түрінде әр түрлі ұзындығы мен қимасы; лента тәрізді түрінде таспаның түрлі ұзындығы мен енін; фигуралы — престелген және штампталған әр түрлі нысандары мен сурет.

Түтік тәрізді макарон өнімдері нысан бойынша және ұзындығы бойынша бөлінеді, үш кіші түрі: макарондар, рожки. Макарондар білдіреді түтікке тікелей кескен ұзындығы 15-20 см (қысқа) және кем дегенде 20 см (ұзын); кейде біртұтас және екі майыстырылған. Рожки — иілген жаққышымен түтік тікелей кескен ұзындығы 1,5-4,0 см, сыртқы қисық. Қауырсын — түтік қосым кескен ұзындығы 3-10 см-ге дейін. Әрбір түр-түрлері көлеміне байланысты көлденең қимасының бөлінеді. 4,0 мм - дейін — түтік, 4,1—5,5 мм — ерекше, 5,6—7,0 мм — жай және 7 мм-ден астам — әуесқой. Макарондары және сыбызғылар ұзыншалап кесіледі, қарапайым және әуесқой, ал қауырсын ерекше болады, кәдімгі және әуесқой.

Макарондар, ұзындығы 5-тен 13,5 см, ал кемінде 5 см — түйіршіктерімен тән.

Жіпті макарон өнімдері (вермишель) көлеміне байланысты көлденең қимасы (мм) болып бөлінеді мынадай түрлері: паутинка артық емес 0,8; жіңішке — 1,2-ден көп емес; кәдімгі — 1,5; әуесқой — 3,0 астам емес. Ұзындығы бойынша ажыратады вермишель қысқа (1,5-тен кем емес) және ұзын (кемінде 20 см), біртұтас немесе екі есе қисық болатын көрінеді. Сондай-ақ, вермишель, орамдарын, ұяларды, бантиктер түрінде сипаттайды. Салмағы мен олардың мөлшері шектелмейді. Вермишель, ұзындығы кемінде 1,5 см болып саналады түйіршіктерімен.

Лента тәрізді макарон өнімдері (кеспе) болуы мүмкін ұзын қос гнутыми немесе бір ұзындығы 20 см кем емес және қысқа ұзындығы кемінде 1,5 см Беті " кеспе мүмкін тегіс немесе кедір-бұдырлы; өлкенің тікелей, ара тәрізді және толқын тәрізді. Кеспенің ені 3-тен 10 мм, қалыңдығы — 2 мм. Кеспені ұялар орамдар және бантиктер түрінде шығарады. Кеспенің ұзындығы 1,5 см дейін жетеді.

Фигуралы бұйымдар кез келген нысандарын мен мөлшерін әзірлейді. престелген бұйымдар түрінде немесе ракушка және шиыршық, ҚР мемлекеттік рәміздері, ракушка-қуыршақтарын, лалагүл және т.б.; штампталған бұйымдар түрінде жұлдызшалар, алфавит әріптерінің, жетектерді және т.б. максималды қалыңдығы қандай да бір бөлігін бұйымдарды аспауы тиіс: 1,5 мм — қалыпталған және 3,0 мм — престелген. Бұйымдардың фигуралы, тән емес түрі нысандары жатады.

Мәселелер, үрдістер және мүмкіндіктері

Атап айтсақ, макарондарды тұтыну өте жоғары мөлшерде болып отыр. Мәліметтері бойынша, Қазақстанда, зерттеу нәтижелері бойынша Media Marketing Index 1 жүргізілетін компанияның TNS Gallup Media Asia, макарон өнімдерін халықтың 97% тұтынады.

Әртараптандыру өндірістік бағыттарын агроөнеркәсіптік кешенді және импортты алмастыру дамыту арқылы өз өндірісінің қосылған құны жоғары өнім агроөнеркәсіп еңбекшілері алдында елдің қойылған стратегиялық міндеттер.

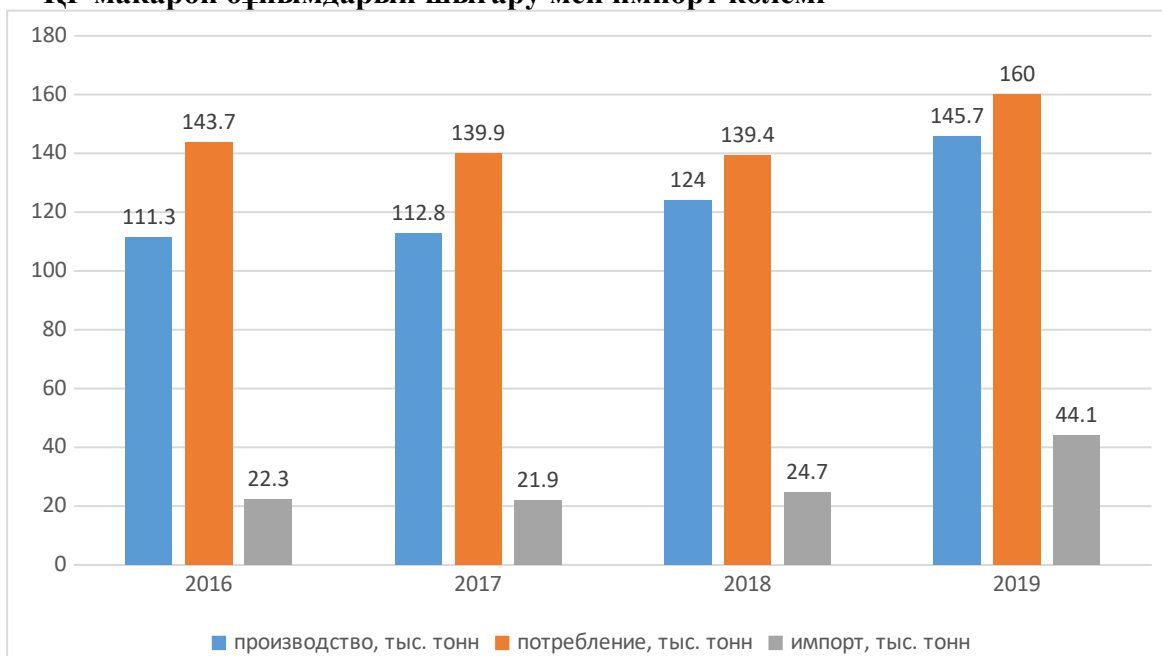
Осы міндеттерге орай республиканың тамақ өнеркәсібіндегі макарон өнеркәсібінің даму болашағы зор. Бұған көптеген алғышарттар ықпал етеді, соның ішінде макарон өнімдерінің әлеуметтік өнім ретіндегі маңызы. Макарон тағамдық және энергетикалық құндылығына байланысты тағам қоржынына кіреді. Сонымен қатар, Қазақстанда макарон өнімдерінің өндірісі дәстүрлі тамырларға ие және қазіргі уақытта бұл өнімдердің нарығы сан жағынан да, сапалық жағынан да дамып келеді. Сондай – ақ, осы саланы дамытудың артықшылықтарының бірі экономикалық пайда болып табылады-

макарон өнімдері бидайды екінші рет қайта өңдеу өнімі болып табылады, сондықтан шикізатпен салыстырғанда жоғары қосымша құнға ие.

Импортты алмастыру сондай-ақ осындай жобаларды іске асыру қажеттілігінің себептерінің бірі болып табылады. Бүгінгі күні біздің Республикамызда нарықтың дамуы сырттан макарон өнімдерін әкелудің өсуімен қатар жүруде.

2016-2019 жылдары Республикада макарон өнімдерін өндірудің жыл сайынғы орташа өсімі 17% - ды құрады. Соңғы 3 жылда өсім 33% - ды құрап, 2019 жылдың соңында 161,1 мың тоннаға жетті. Бұл ретте макарон өнімдерін ішкі тұтынудың өсуі соңғы жылдары өндіріс көлемінің өсуінен асып түседі. Алайда соңғы жылдары өндірістегі экспорт үлесі өсуде және 2019 жылы 11,4% - ды құрады. Макарон өнімдерінің импорты айтарлықтай өсті және 2019 жылы ол 30,3% құрады.

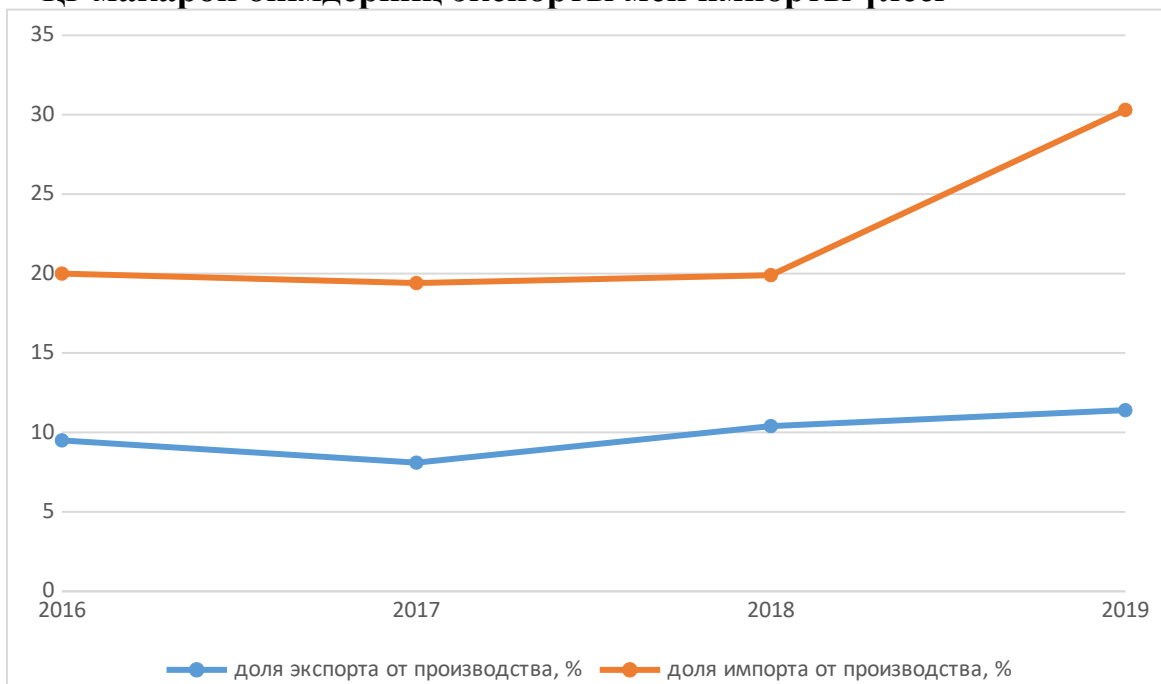
ҚР макарон бұйымдарын шығару мен импорт көлемі



дереккөз: ҚР статистика комитеті

2019 жылы елде 146 мың тонна макарон өнімдері өндірілді, бұл 2018 жылғы деңгейден 17% - ға артық. 2016-2017 жылдар аралығындағы кезеңде көлемдердің шамалы ұлғаюы қоғамдағы жалпы экономикалық жағдаймен түсіндіріледі, яғни қаржы дағдарысының салдары болып табылады. Жағдайдың мұндай өзгеруі көптеген басқа салаларға тән.

ҚР макарон өнімдерінің экспорты мен импорты үлесі



дереккөз: ҚР статистика комитеті

Макарон өнімдерін өндіру бойынша облыстардың рейтингі Солтүстік Қазақстан облысында өндірістің салыстырмалы түрде жоғары шоғырлануын көрсетеді. Жалпы Солтүстік өңірге өндірістің барлық көлемінің 48,3% тиесілі, бұл шикізат базасының болуына байланысты.

Оңтүстік өңірде макарон өнімдерінің 30,4% - дан астамы шығарылады, оның ішінде Түркістан облысы мен Алматы қаласының көрсеткіштері жоғары.

Республиканың батысында макаронның барлық көлемі Батыс Қазақстан және Ақтөбе облыстарында өндіріледі. Өңірдің жалпы үлесі 24% құрайды.

Шығыс өңірі республикалық көлемнің орташа 7,8% - ын шығарады.

Қарағанды облысында 1,6% мөлшерінде (жылына орташа 2,5 мың тонна) шамалы көлемдер өндіріледі.

Облыстар бөлінісінде Қазақстанда макарон өнімдерін өндіру, тонн

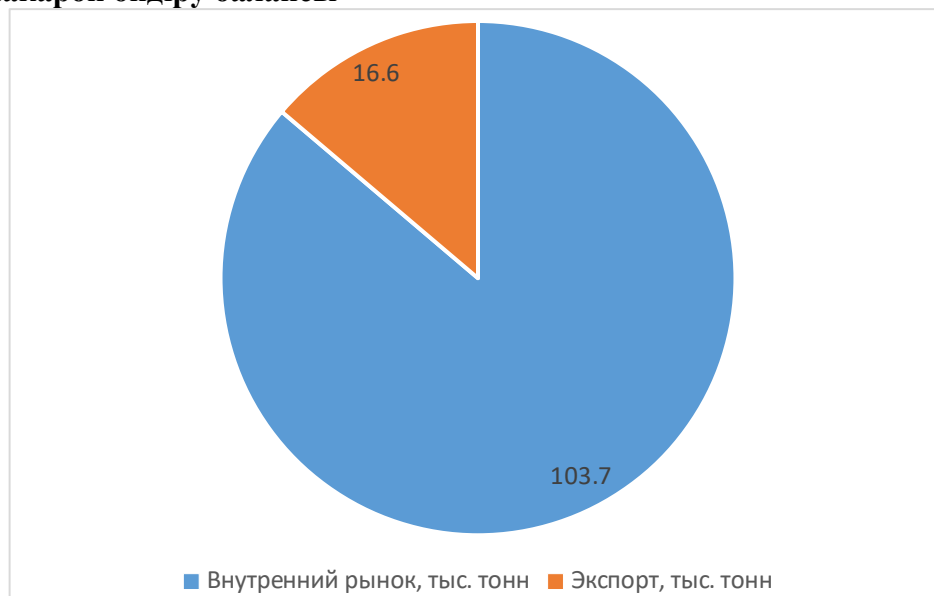
	2016	2017	2018	2019	Орташа жылдық 2016-2019 жж. көлемі	
					көлемі,	құрылымы,

					тонна	%
Қазақстан Республикасы	111 307	112 808	124 054	145 708	145 708	100
Солтүстік Қазақстан	31 633	26 002	26 272	28 315	28 315	25,3
Алматы қ.	9 731	6 908	5 674	6 212	6 212	7,3
Түркістан облысы	17 491	20 696	30 721	30 751	30 751	18,5
Шығыс Қазақстан облысы	9 394	8 460	8 852	10 021	10 021	7,8
Алматы облысы	529	996	2 032	4 183	4 183	2,1
Ақтөбе облысы	1 691	1 550	1 641	1 378	1 378	1,5
Қарағанды облысы	1 771	2 292	2 348	2 507	2 507	1,6
Павлодар облысы	3 968	6 567	7 180	6 955	6 955	5,0
Қостанай облысы	9 921	10 929	14 165	20 958	20 958	10,2
Батыс Қазақстан облысы	11 936	14 655	10 423	16 844	16 844	10,5
Нур-Султан қ.	10 061	11 593	11 866	13 722	13 722	7,6
Ақмола облысы	101	140	59	24	24	0,2
Жамбыл облысы	3 062	1 959	2 764	3 794	3 794	2,5
Қызылорда облысы	-	12	7	8	8	0
Атырау облысы	-	32	37	21	21	0
Маңғыстау облысы	18	17	13	15	15	0

Дереккөз: ҚР статистика комитеті

Өндіріс теңгерімі өндірілген макарон өнімдерінің 86% ішкі нарықта тұтынылатынын көрсетеді.

ҚР макарон өндіру балансы



Дереккөз: ҚР статистика комитеті

2. Салаға көрсетілетін қолдау

Мемлекеттік ресурстарға астық сатып алу

2018 жылы агроөнеркәсіптік кешенді қолдауға республикалық бюджеттен 226,3 млрд. теңге бөлінді, оның ішінде субсидиялар – 44,0 млрд. теңге, кредиттер – 115,4 млрд. теңге (оның ішінде УК – 35,4 млрд. теңге және ЖӨӨ-ге 80 млрд. теңге).

Бюджет қаражаты есебінен мемлекеттік азық-түліктік астық резервін жаңарту, сатылатын мемлекеттік ресурстарды қалыптастыру және ішкі нарықты реттеу үшін отандық АШТӨ-ден 500,0 мың тоннаға дейінгі көлемде мемлекеттік ресурстарға астық сатып алу жүзеге асырылады.

Қазақстан Республикасының экономикасын жаңғырту жөніндегі мемлекеттік комиссия (бұдан әрі – Мемкомиссия) отырысының 2019 жылғы 22 тамыздағы № 11-5/010-71, 10-19 хаттамасына сәйкес, "Азық – түлік келісім шарт корпорациясы "ҰК" АҚ Ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерін (бұдан әрі-АШТӨ) қолдау мақсатында АШТӨ-ден бір тонна үшін 25000 теңге бағамен шамамен 5,0 млн. тонна астық (коммерциялық және мемлекеттік ресурстарға сатып алуды қоса алғанда) сатып алуды жүзеге асырады. 2019 жылғы 6 қаңтардағы жағдай бойынша 4,6 млн. тонна сатып алынды.

Бұдан басқа, 2019 жылғы 8 қарашадағы Мемкомиссия отырысының хаттамалық шешімімен.

№ И-661 тоннасына 16500 теңге бағасымен тағы да 3,0 млн. тонна астықты қосымша сатып алу мақұлданды. Бірінші кезекте, астық ұсақ және орта АШТӨ-ден сатып алынады.

«ҚазАгроҚаржы» АҚ арқылы лизинг және кредит беру бағдарламасы шеңберінде АӨК субъектілеріне 34,3 млрд. теңге сомасында несие берілді, Ауыл шаруашылығы техникасы – 1363 бірлік, оның ішінде трактор - 375 бірлік, тұқым сепкіш - 111 бірлік, комбайндар-690 бірлік, 59 бірлік арнайы техника және 8 бірлік қайта өңдеу жабдықтары сатып алынды.

«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ кредиттік серіктестіктеріне кредит беру бағдарламасы шеңберінде 2018 жылы ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге ауыл шаруашылығы техникасын, жабдықтар мен арнайы техниканы сатып алуға 548,3 млн. теңге сомасында 190 бірліктен астам кредит берілді.

01.01.2019 жылғы жағдай бойынша корпорация негізгі және айналым қаражатын сатып алуға 5 млрд. теңге сомасына ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу және тамақ өнімдерін өндіру жөніндегі кәсіпорындардың 4 жобасына кредит берді.

Қаржы ресурстарына қол жеткізу АӨК даму тұрақтылығының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, қазіргі уақытта аграрлық өндірістің барлық субъектілері әртүрлі нысандарда арзан қаржыландыруды қажет етеді. 2017 жылы ауыл шаруашылығында 175 636 ауыл шаруашылығы құрылымдары жұмыс істеді, оның ішінде: мемлекеттік кәсіпорындар - 35 бірлік, мемлекеттік емес кәсіпорындар – 5 408 бірлік, шаруа (фермер) қожалықтары-170 193 бірлік. 2017 жылдың соңына халық шаруашылықтарының саны 2 248 000 бірлікті құрады.

2017 жылдан бастап корпорация ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерін көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын жүргізуге ҚР Ұлттық қорының қаражатынан жалпы сомасы 15,5 млрд. теңгеге кредит береді, 2018 жылдан бастап АӨК субъектілерінің айналым қаражатын толықтыруға және жалпы сомасы 12,9 млрд. теңгеге бюджеттік қарыз қаражаты есебінен өсімдік шаруашылығы өнімдерін сатып алуға кредит беру жүргізіледі.

2017 жылдың басында 1792, 9 мың адам өз бетінше жұмыспен қамтылған және 236,1 мың адам ауыл халқының жұмыссыз бөлігі табыс деңгейі мен қолда бар шаруашылық тәжірибесі бойынша ауылдық жерлерде ауыл шаруашылығы емес кәсіпкерлік түрлерін дамыту және шағын кредит беру бағдарламасын іске асыру кезінде басым нысаналы әлеуметтік топтар ретінде қарастырылады.

Қазіргі уақытта корпорацияның қызметтерін тұтынушылар оларды қаржыландырудың жоғары тәуекелдерімен, төмен кепілдік базасымен, заңдық сауатсыздығымен, озық технологияларды қолданудағы инерциялығымен, активтер мөлшеріне және өндіріс көлеміне әсер ететін ауыл шаруашылығы өндірісінің ұсақ тауарлығымен сипатталады.

Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктері 01.01.2019 жылғы жағдай бойынша ауыл шаруашылығына 289,8 млрд. теңге сомасында кредит берді.

Соңғы жылдары банктердің жиынтық кредиттік портфеліне қатысты ауыл шаруашылығына кредиттер үлесінің өзгеру серпіні теріс үрдісті көрсетіп отыр. ҚР Ұлттық Банкінің деректері бойынша 2016 жылдан бастап 2018 жылға дейін бұл көрсеткіш 12% - дан 4,4% - ға дейін қысқарды; 2019 жылы экономикаға берілген кредиттердің жалпы сомасынан 3,8% - ға дейін қысқарды.

Кредиттердің 95% - дан астамы ірі және орта ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері ұсынған заңды тұлғаларға беріледі және кредиттердің тек 4% - ы шаруа (фермер) қожалықтарына беріледі.

Екінші деңгейдегі банктердің және "Аграрлық несие корпорациясы" АҚ Ауыл шаруашылығын несиелеуі бойынша мәліметтер»

Берілген кредиттердің географиясы	Барлығы берілген 01.01.2019 жылға кредиттер жыл, млрд. теңге	Жалпы көлемге % - бен	Оның ішінде	
			шаруа (фермер) қожалықтарына млрд. теңге	% жалпы көлемге берілген кредиттер
Екінші деңгейдегі банктер (бұдан әрі-ЕДБ)				
Алматы қаласы	145,9	50,3	0,6	0,2
Нұр-Сұлтан қаласы	70,4	24,3	0,3	0,1
Облыс	73,5	25,4	9,9	3,4
ЕДБ бойынша жиыны	289,8	100	10,8	3,7
АҚ "Аграрлық несие корпорациясы"				
ҚР облыстарындағы ауыл шаруашылығы субъектілері	7,5	100	3,2	1,1
Барлығы	297,3	*	14,0	4,8
<i>бағытталған кредиттер</i>		27,2		

Дереккөз: АҚ «Аграрлық несие корпорациясы»

Ауылдық жерлерде ауыл шаруашылығына жатпайтын бизнес түрлеріне кредит беру (АШБ)

№	Атауы	2016	2017	2018	2019	ИТОГО
1	Қаржыландырылған жобалардың саны, бірлік (жыл сайын)	72	53	5	7	137
	<i>(өспелі қорытындымен)</i>	72	125	130	137	137
	Оның ішінде:					
	Тамақ өнімдерін өндіру	6	9	3	1	17
3	Қаржыландыру көздері:	707,9	1 059,7	366,7*	324,1*	2 458,4
	Бюджеттік қаражат	700,0	1 000,0	366,7*	324,1*	2 390,8

	Меншікті қаражат	7,9	59,7	-	-	67,6
--	------------------	-----	------	---	---	------

Дереккөз: АҚ «Аграрлық несиелік корпорациясы»

**РСХБ несиелеуге бюджеттен жалпы сомасы 2 700 млн. теңге қаражат бөлінді, оның ішінде жылдар бойынша:*

- 2016 г. – 700 млн. теңге;
- 2017 г. – 1 000 млн. теңге;
- 2018 г. – 500 млн. теңге;
- 2019 г. – 500 млн. теңге.

ЕДБ кредиттеудің орташа мөлшерлемесі 15-22% құрайды, кепілдік базаға қойылатын қатаң талаптар АӨК субъектілерінің көпшілігі үшін орындалмайтын болып табылады.

Корпорация Республикалық бюджет қаражаты есебінен соңғы қарыз алушылар үшін орташа есеппен жылына 8-9% – ға дейінгі пайыздық сыйақы мөлшерлемесімен (4% – корпорация маржасы, 4-5% - КС) Кредиттік серіктестіктер арқылы ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге кредит беруді жүзеге асырады. Ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің бірлестіктері жылдық 5% – ға дейін пайыздық сыйақы мөлшерлемесімен кредиттеледі, ауылдық жерлердегі ауыл шаруашылығы емес бизнес жылдық 10% - ға дейін, ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу және тамақ өнімдерін өндіру жөніндегі кәсіпорындарды кредиттеу жылдық 5-7% - дан жүзеге асырылады, шаруа (фермер) қожалықтары мал шаруашылығын дамытуға-жылдық 6% кредиттеледі. Бұдан басқа, Корпорация бюджеттік қарыз есебінен көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын қоса алғанда, АӨК субъектілерін қолдау жөніндегі іс-шараларды қаржыландырады, Ұлттық қор қаражаты есебінен жылдық 6% сыйақы мөлшерлемесі бойынша инвестициялық жобалар кредиттеледі.

Қарыз алушылардың кепілдік базасына қойылатын талаптар ЕДБ-ге қарағанда неғұрлым төмен және ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері мен ауыл халқының қолда бар мүліктің өтімділік ерекшеліктерін ескереді.

«Даму- Қолдау» бағдарламасы

ҚР экономикасын жаңғырту мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссияның 10.02.2017 ж. № 17-5/И-144 шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін (бұдан әрі – ШОКС) қаржыландыру туралы шешімін іске асыру мақсатында және ҚР Үкіметінің 13.02.2017 ж. № 148 қаулысына сәйкес "Даму "кәсіпкерлікті дамыту қоры" АҚ (бұдан әрі – Қор) "Даму - Қолдау" бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) шеңберінде ШОКС-ты одан әрі қаржыландыру үшін 3 млрд. теңге)

«Даму-қолдау» бағдарламасының мақсаты-шағын және орта бизнестің сапалы дамуына және олардың Қазақстан экономикасын әртараптандыру үдерісіндегі рөлін күшейтуге жәрдемдесу.

Әкімдіктермен, қоғамдық ұйымдармен (Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, "Атамекен одағы" Қазақстанның Ұлттық экономикалық палатасы, "Қазақстан кәсіпкерлерінің Форумы" ЗТБ, Франчайзинг агенттігі) және екінші деңгейдегі банктермен (бұдан әрі – ЕДБ) өзара іс-қимыл, сондай – ақ бағдарламаның шарттарын БАҚ-та және Қордың интернет-сайтында жариялау нәтижесінде 01.07.2017 жылдан бастап Қорға 300-ге дейін шағын және орта кәсіпкерлік субъектілеріне (бұдан әрі-ШОКС) кеңес алуға өтініш жасады, олардан жалпы сомасы 40 млрд. 10 жоба бойынша ғана қарыз шарттары жасалды, олар мынадай негізгі өлшемдерге жауап берді:

- қайта өңдеу өндірістерін құру немесе жаңғырту;
- кластерлік тәсілді және жаңа технологиялар трансфертін пайдалана отырып дамыту;
- бәсекеге қабілетті, импорт алмастырушы және экспортқа бағдарланған тауарлар мен қызметтер өндірісі;
- табысты отандық және шетелдік бизнес модельдерінің қайталануы (франчайзинг);
- жаңа жұмыс орындарын құратын әлеуметтік маңызды бағыттарды қалыптастыру.

01.03.2018 ж. жағдай бойынша "Даму-Қолдау" бағдарламасы аясында қаржыландырудың жалпы сомасы 3 000 000 мың теңгеге 10 қарыз шарты жасалды, оның ішінде 2 139 110 мың теңге сомасына 9 жоба қаржыландырылды, оның ішінде макарон өнімдерін өндіру саласы бойынша келесі қарыз алушыларға:

- ЖШС «Тағам-Регион» - ұн және ұн өнімдерін өндіру;
- ЖШС "Raimbek - Vostok - Agro"- ұзақ сақталатын сүт өндірісі;
- ЖШС «Компания «Аманат ЛТД» - дәнді дақылдарды қайта өңдеу;
- ЖШС «Мулен» - ұн және ұн өнімдерін өндіру;
- ЖШС «Злак плюс М»- макарон өнімдерін өндіру.

Жобаларды қаржыландыру қарыз алушылардың "Даму "Қоры" АҚ пайдасына шығарылған банктердің кепілдік міндеттемелерін ұсынуына қарай, сондай-ақ әрбір жоба бойынша жеке-жеке қол жетімділіктің бекітілген кезеңі шеңберінде жүзеге асырылады.

Бағдарлама аясында Қазақстанның 7 облысының жобалары қаржыландырылды.

Облыстар бойынша бөлінген қаржыландырылған жобалар

Аймақ	Жобалар саны	Жалпы жоба құны		Қордың қарыз сомасы	
		мың. теңге	%	мың. теңге	%
ШҚО	1	1 710 400	33%	750 000	25%
Алматы қ.	2	1 457 000	28%	1 110 889	36%
Қостанай облысы	3	879 015	17%	624 641	21%
Қарағанды облысы	1	12 020	0%	11 000	1%
Атырау облысы	1	675 000	13%	329 000	11%
СҚО	1	425 800	8%	150 000	5%
Ақтөбе облысы	1	50 000	1%	24 470	1%
Барлығы	10	5 209 235	1	3 000 000	1

Дереккөз: ҚР статистика комитеті

А/ш қайта өңдеу және тамақ өнімдерін өндіру бойынша сала бөлінісіндегі жобалардың құрылымы мынадай:

Сала бойынша жобалардың құрылымы

Сала атауы	Жобалар саны	Жалпы жоба құны		Қордың жалпы қарыздардың сомасы	
		мың. теңге	%	мың. теңге	%
А/ш өнімдерін қайта өңдеу, өндіру азық-түлік	6	3 065 215	59%	1 549 111	52%

Дереккөз: ҚР статистика комитеті

3. Жобаларды іске асыру шеңберіндегі саланың перспективалары (нарық көлемі, жоспарланған жобалар, болашақта сұраныстың негіздемесі)

Республиканың тамақ өнеркәсібінің макарон саласы, дамудың зор перспективаларына ие. Бұған көптеген алғышарттар ықпал етеді, оның ішінде, ең алдымен, макарон өнімдерінің әлеуметтік өнім ретінде маңыздылығы. Өзінің қоректік және энергетикалық құндылығының арқасында макарон өнімдері азық-түлік қоржынының құрамына кіреді. Бұдан

басқа, Қазақстанда макарон өнімдерінің өндірісі дәстүрлі тамыры бар және қазіргі уақытта бұл өнім нарығы сандық та, сапалы да дамып келеді. Сондай – ақ, осы саланы дамытудың артықшылықтарының бірі экономикалық пайда болып табылады-макарон өнімдері бидайды екінші рет қайта өңдеу өнімі болып табылады, сондықтан шикізатпен салыстырғанда қосымша құны неғұрлым жоғары.

Белгілі болғандай, макарон өнімдері жиі тұтынылатын азық-түлік болып табылады (Қазақстан халқының 97% - ы). Сонымен қатар, азық-түлік өнімдерінің осы санаты азық-түлік себетіне енгізілген міндетті тізімге кіреді.

Импортты алмастыру сондай-ақ осындай жобаларды іске асыру қажеттілігінің себептерінің бірі болып табылады. Бүгінгі күні біздің республикамызда нарықтың дамуы сырттан макарон өнімдерін әкелудің өсуімен қатар жүруде.

2016-2018 жылдары Республикада макарон өнімдерін өндірудің жыл сайынғы өсімі 17% - ды құрады. Макарон өнімдерін өндіру бойынша облыстардың рейтингі Солтүстік Қазақстан облысында өндірістің салыстырмалы түрде жоғары шоғырлануын көрсетеді. Жалпы Солтүстік өңірге өндірістің барлық көлемінің 48,3% тиесілі, бұл шикізат базасының болуына байланысты. Қарағанды облысында 1,6% мөлшеріндегі ең аз көлемдер (жылына орташа 2,5 мың тонна) өндіріледі.

Өндіріс теңгерімі өндірілген макарон өнімдерінің 86% ішкі нарықта тұтынылатынын, ал 14% экспортқа шығатынын көрсетеді.

2018 жылы агроөнеркәсіптік кешенді мемлекеттік қолдауға республикалық бюджеттен 226,3 млрд. теңге бөлінді, оның ішінде субсидиялар – 44,0 млрд. теңге, кредиттер – 115,4 млрд. теңге (оның ішінде УК – 35,4 млрд. теңге және ЖӨӨ-ге 80 млрд. теңге).

Бұл саланы қаржыландыру жүзеге асырылуда, бірақ зерттеу көрсеткендей, макарон өнімдерін өндірушілер және бизнес кәсіпкерлері жеке бизнесті қолдау және макарон өнімдерін өндіру саласын қаржыландыру бағдарламалары туралы аз хабардар етілген.

Статистика комитетінің мәліметінше, республикада 2016-2019 жылдары макарон өнімдерін өндірудің орташа жылдық өсімі 17% - ды құрады. Соңғы 3 жылда өсім 33% - ды құрап, 2019 жылдың соңында 161,1 мың тоннаға жетті. Бұл ретте соңғы жылдары макарон өнімдерін ішкі тұтынудың өсуі өндіріс көлемінің өсуінен артық.

Негізгі қазақстандық өндірушілерге "Сұлтан" өнеркәсіптік кешені (ГКО), «Цесна-Астық Концерні» ЖШС (Нұр-сұлтан Қ.), «Корона» Макарон фабрикасы" ЖШС (КЖО), "Желаев нан өнімдері комбинаты" АҚ (БҚО), «Қостанай диірмен комбинаты» АҚ (Қостанай қ.), «Макарон фабрикасы»

(Алматы қ.), «Шығыс Қазақстан ұн-құрама жем комбинаты» АҚ жатқызуға болады. (ШҚО), «КЭММИ» ЖШС (Павлодар қ.) және басқалар.

Бұл ретте ішкі нарықтағы басым жағдайды «Сұлтан Макароны» өндірістік кешені" және «Астық индустриясы» холдингінің құрамына кіретін кәсіпорындар («Корона Макарон фабрикасы» ЖШС (КЖО), «Желаев нан өнімдері комбинаты» АҚ (БҚО) және АҚ «Қостанай диірмен комбинаты» алады.

Соңғы жылы ішкі нарықтың жылдық орташа абсолюттік өсімі шамамен 21,6 мың тоннаны немесе 14% - ды құрады. Ішкі сыйымдылықтың ұлғаюы белгілі бір дәрежеде нарықтың өзінің сапалы дамуының ықпалымен жүреді, атап айтқанда, бұл кәсіпорындардың ойластырылған маркетингтік саясаты, өнім ассортиментінің ұлғаюы, дәм сапасын жақсарту, қаптаманың қолайлылығы, жарнамалық науқанның белсенділігі және басқа да факторлар. Сондай-ақ, сұраныстың артуына ықпал ететін факторлардың бірі халық санының өсуі болып қалуда.

Талдау көрсеткендей, тұтынудың ең төменгі нормасын ескере отырып есептелген қажеттіліктерді қамтамасыз ету үшін өз макарон өндірісі көлемінің тапшылығы Республиканың жеті облысында ұдайы байқалып отыр, атап айтқанда, 2019 жылы көлемдердің жиынтық тапшылығы шамамен 21,8 мың тоннаны құраған Қарағанды, Алматы, Жамбыл, Ақмола, Атырау, Қызылорда және Маңғыстау облыстары.

Сала сарапшыларымен жүргізілген сауалнама көрсеткендей, өндірушілер мен дистрибьюторлар арасында Қазақстан аумағындағы ең танымал маркалар «Сұлтан», тәж және «Цесна» болып табылады. Олардың өнімдері бүкіл Қазақстан аумағында сатылады және айқын сапалық тұтынушылық сипаттамалары бар.

Сарапшылардың бағалауы бойынша нарықтың ең үлкен үлесі «Сұлтан» маркасы тиесілі және орта есеппен 21% құрайды. Брендтің жетістік факторлары өнімнің жоғары сапасы, брендтің танымалдығы және қол жетімді құны деп аталады.

Макарон өндірушілер қаптамада да, салмағында да өнімдерді жеткізуді ұсынады.

Жергілікті өндірістің макарон өнімдерін республиканың барлық сауда нүктелерінен табуға болады. Алайда, жергілікті өндірушілердің тек орта есеппен 17% - ы шетелге экспорттау мүмкіндігіне ие.

Өндірушілердің пікірін макарон өнімдерінің дистрибьюторларымен сұхбаттар да растайды, олар да жоғары сұрыпты бидайдың қатты сорттарынан жасалған бұйымдарды сату үрдісін атап өтті. «Сұлтан», тәж және «Цесна» сату көшбасшылары болып қайта танылды.

Дистрибьюторлардың бағалауы бойынша нарықтың ең үлкен үлесі «Сұлтан» маркасына тиесілі және орта есеппен 16% құрайды. Брендтің жетістік факторлары өнімнің жоғары сапасы, брендтің танымалдығы және қол жетімді құны.

Халыққа сауалнама жүргізу Қазақстан нарығында «Сұлтан» мен тәж маркаларының басымдығын көрсетеді. «Сұлтан» маркасы жергілікті халықтың 80% - ын тұтынады. «Сұлтан» маркасын таңдаудың критерийлері көптеген респонденттерде (50,8% - дан) баға мен сапаның жақсы арақатынасы болып табылады. Сұралғандардың 50% макарон өнімдерін негізгі тағам ретінде де, гарнир ретінде де пайдаланады. Халықтың негізгі бөлігі (39%) макарондарды 400 грамм қаптамамен сатып алады. Сондай-ақ, нәтижелер көрсеткендей, респонденттердің 80% макарон өнімдерінен бас тартуға дайын емес. Сұралғандардың 70% - дан астамы бидайдың қатты сорттарының жұмсақ сорттарынан негізгі айырмашылығы қатты сорттардан жасалған макарон өз пішінін сақтайды.

Қазақстан нарығында импорттық макарон өнімдері аз көлемде ұсынылған. 2016-2019 жылдар аралығында Қазақстанға макарон өнімдерін импорттау тұрақсыз серпінге ие болды. 2016 жылы макарон өнімдерінің импорты көлемінің едәуір қысқаруы байқалады, 2017 жылы макарон өнімдерінің импортының барынша жоғары көрсеткіші байқалады. Ал 2019 жылы импорт көлемі барлық қарастырылып отырған кезеңде салыстырғанда ең жоғары.

2019 жылға дейінгі кезеңде елімізге макарон өнімдерінің барлық импорты (76%) ТМД елдерінен, оның үстіне Ресейден жүзеге асырылды. Бұл үрдіс бірінші кезекте географиялық жақындыққа, сондай-ақ сауда жүйесінің ұқсастығына байланысты болды. Ресейді негізгі және дәстүрлі жеткізуші ретінде бөлуге болады, өйткені біздің республикамызда импорттық макарондар нарығының 80% - дан астамы Ресейден келген өнімдермен толтырылған, және ресейлік жеткізушілер отандық өндірушілер үшін негізгі бәсекелестер.

Егер 2019 жылы біздің елімізге импортталатын макарон өнімдеріне қатысты Қазақстан өңірлері бойынша салыстыратын болсақ, өнімнің ең көп көлемі Алматы облысына, Түркістан, Солтүстік Қазақстан және Жамбыл облыстарына бөлінетінін атап өтуге болады.

Қазақстандық макарон өнімдері ТМД елдерінің нарығында басым түрде сатылады, сонымен бірге Еуропа мен Азия нарықтарында танымал емес және ұсынылған жоқ.

Динамика көрсетіп отырғандай, қазіргі уақытта Қазақстаннан макарон өнімдерінің жыл сайынғы экспортының тұрақты орташа деңгейі шамамен 10,4 мың тоннаны құрайды.

Жалпы, 2016 жылдан бастап 2019 жылға дейінгі кезеңде Ресей, Қырғызстан, Тәжікстан, Ауғанстан, Грузия, Түркіменстан шетел нарықтарына макарон өнімдерін негізгі сатып алушылар болып табылады. Олардың Қазақстанның макарон өнімдері экспортының жалпы көлеміндегі экспортының жиынтық үлесі орта есеппен 90% құрады.

Қарастырылып отырған кезең ішінде макарон өнімдері нарығының сыйымдылығы тұрақты өсу үрдісі болды және 20% - ды құраған 2019 жылы серпінді өсуді көрсетеді. Мүмкін, бұл КО құрылуына, Ресей тарапынан импорттың өсуіне, сондай-ақ жергілікті өнім өндірісінің күрт өсуіне байланысты болуы мүмкін.

Соңғы екі жылда отандық өндіруші кәсіпорындар макарон бұйымдарына белгілеген бағалар өсу үрдісі болды, бұл бірінші кезекте шикізат нарығындағы баға жағдайына байланысты. 2019 жылы макарон өнімдерінің орташа босату бағасы килограмм 167,5 теңге деңгейінде қалыптасты, бұл 2018 жылғы деңгейден 9,4% - ға артық. 2018 жылы ішкі нарықта макарон өнімдерінің босату бағалары айлар бойынша маусымдық ауытқуларға ұшырамады. Тек 2019 жылы жылдың әр айында бағаның мерзімді өсуі байқалды. Бірақ макарон өнімдерінің құнындағы ең жоғары шыңы 2019 жылдың шілдесі мен қыркүйек айлары аралығында тіркеліп, килограмм үшін 170 теңгені құрады.

Мұнда 2018 жылы макарон өнімдерінің орташа құны бір килограмм 131,6 теңгені, ал 2019 жылы – бір килограмм 142,8 теңгені құрады.

Макарон өнімдерінің ең жоғары құны Ақтауда белгіленді, мұнда макарон өнімдерінің орташа құны 2018 жылы килограммына 214,7 теңгені, ал 2019 жылы – килограммына 243,3 теңгені құрады.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты жергілікті өндіріс өнімдерінің бәсекелестік артықшылықтарының келесі тармақтарына назар аудару мүмкін болады:

- Қазақстан аумағында отандық өндірушілердің мәселесі бойынша жоғары сортты ұннан жасалған қатты сортты макарон өнімдері дайындалады (69%). Бұл факт басқа елдердің өндіруші маркаларының жоғары бәсекелестік артықшылықтарын көрсетеді.

- Сондай-ақ, макарон өнімдерін өндіру кезінде жергілікті шикізаттың болуы отандық өнімді шетелге экспорттау үшін бәсекелі тиімді құнды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

- Бұл өнімнің жергілікті өндірісі өте әртараптандырылған және тұтынушыларға дәстүрлі кеспеден фигуралық бұйымдардың түрлі вариациясына дейін макарон өнімдерінің түрлерінің кең таңдауы ұсынылатын кең өнім желісі бар.

- Сонымен қатар, жергілікті өндірістің 78% табиғи ингредиенттерді дәмдік қоспаларды немесе байытқыштарды қоспай пайдаланады, бұл да бәсекелестік артықшылығы.

- Республика аумағында өндірілетін макарон өнімдерін сақтау мерзімі 24 айды құрайды (өндірушілердің 65%).

4. Жобаны іске асырудың мүмкіндігі мен орындылығын айқындау

ҚР экономикасын жаңғырту мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссияның 10.02.2017 ж. № 17-5/И-144 шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін (бұдан әрі – ШОКС) қаржыландыру туралы шешімін іске асыру мақсатында және ҚР Үкіметінің 13.02.2017 ж. № 148 қаулысына сәйкес, "Самұрық – Қазына "Ұлттық әл-ауқат қоры" АҚ (бұдан әрі – Акционер) директорлар кеңесінің 13.02.2017 ж. № 9 шешіміне сәйкес "Самұрық-Қазына" ұлттық әл-ауқат "Даму" қоры (бұдан әрі – Қор) Қорға нысаналы мақсатта 3 миллиард теңге мөлшерінде кредит берілді-Қордың ДК бекітетін бағдарламаның шарттарына сәйкес Қордың ШОКС-тың кредиттік қаражатын беруі. Қор 2017-2019 жылдарға арналған "Даму – Қолдау" шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін және ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу және тамақ өнімдерін өндіру ұйымдарын (бұдан әрі - ШОКС) тікелей несиелендіру бағдарламасын" әзірледі. Қарыз қайтарымдылық, ақылылық, мерзімділік және қамтамасыз етілу, нысаналы пайдалану шарттарында беріледі. Екінші деңгейдегі банктер (бұдан әрі-ЕДБ) ЕДБ тізбесіне және Қордың кредит комитеті бекітетін олардың кепілдіктері бойынша лимиттер мөлшеріне сәйкес міндеттемелердің барлық сомасына және бүкіл мерзіміне сөзсіз және қайтарып алынбайтын кепілдікті қамтамасыз етеді. Қаржыландыру мерзімі: 2016 жылдың қаңтарына дейін инвестициялық мақсаттарға – 78 айға дейін және айналым капиталын толықтыруға – 36 айға дейін. Бір қарыз алушыға Лимит: 750 000 000 теңгеге дейін. Негізгі қарызды қайтару және есептелген сыйақыны кейінге қалдыру бойынша жеңілдік кезеңі: 12 айға дейін. Қарыз бойынша сыйақы ставкасы: қарыз алушы үшін сыйақы ставкасы ЕДБ міндеттемелерді қамтамасыз етуге берген кепілдік бойынша сыйақыны ескере отырып, жылдық 12,5% құрайтындай етіп белгіленеді

5. Ішкі өндіріс

Макарон өнімдерін өндіру

ҚР ҰЭМ КС деректері бойынша, республикада 2016-2019 жылдары макарон өнімдерін өндірудің орташа жылдық өсімі 17% - ды құрады. Соңғы 3 жылда өсім 33% - ды құрап, 2019 жылдың соңында 161,1 мың тоннаға жетті. Бұл ретте макарон өнімдерін ішкі тұтынудың өсуі соңғы жылдары өндіріс көлемінің өсуінен асып түседі.

Республикада соңғы үш жылда макарон өндірісінің қолданыстағы құрылымы мынадай: макарон - 60%, фигуралы бұйымдар, рожки — 28%, вермишель (жіп тәрізді макарондар) — 10%, кеспе — 2%.

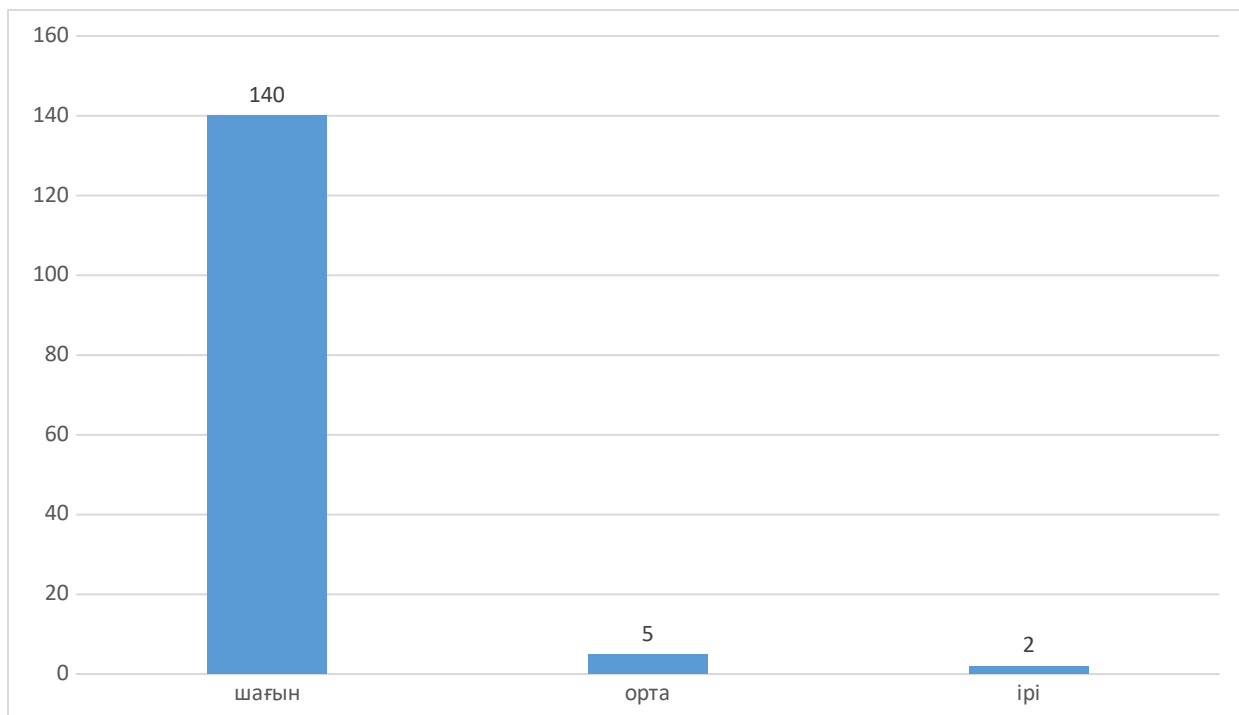
ҚР ҰЭМ КС деректері бойынша макарон өнімдерін өндіретін кәсіпорындар саны әр түрлі екенін көрсетеді. Төмендегі кестеден макарон өнімдерін өндіру шағын кәсіпорындар арасында басым екені көрініп тұр.

2019 жылға қызметтің жекелеген түрлері бойынша тіркелген кәсіпорындар саны, дана

Макарон өнімдерін өндіру	Барлығы	Оның ішінде мөлшері бойынша		
		шағын	орта	ірі
Қазақстан Республикасы	147	140	5	2
Ақмола облысы	6	6		
Ақтөбе облысы	2	2		
Алматы облысы	8	8		
Атырау облысы	2	2		
Батыс Қазақстан облысы	4	4		
Жамбыл облысы	7	6	1	
Қарағанды облысы	10	10		
Қостанай облысы	11	11		
Қызылорда облысы	6	6		
Маңғыстау облысы	1	1		
Түркістан облысы	15	13	2	
Павлодар облысы	13	12		1
Солтүстік Қазақстан облысы	4	3		1
Шығыс Қазақстан облысы	22	22		
Нұр-Сұлтан қ. облысы	10	9	1	
Алматы қ. облысы	26	25	1	

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Жекелеген қызмет түрлері бойынша ҚР-да тіркелген кәсіпорындардың жалпы саны, дана



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Макарон өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың ең көп саны Алматы қаласында орналасқан. Бұл жерде олардың саны 26-ға жуық және бұл негізінен шағын кәсіпорындар.

Сондай-ақ, 2016 жылдан бастап 2019 жылға дейінгі кезеңдерге қызмет түрлері бойынша бөле отырып, өңдеуші саладағы кәсіпорындар мен өндірістердің саны бойынша ҚР ҰЭМ КС деректерін келтіреміз.

Негізгі қазақстандық өндірушілерге "Сұлтан" өнеркәсіптік кешені (ГКО), "Цесна-Астық "Концерні" ЖШС (Нұр-сұлтан Қ.), "Корона "Макарон фабрикасы" ЖШС (КЖО), "Желаев нан өнімдері комбинаты" АҚ (БҚО), "Қостанай диірмен комбинаты" АҚ (Қостанай қ.), "Макарон фабрикасы" (Алматы қ.), "Шығыс Қазақстан ұн-құрама жем комбинаты" АҚ жатқызуға болады. "(ШҚО)," КЭММИ " ЖШС (Павлодар қ.) және басқалар.

Бұл ретте ішкі нарықта үстем жағдайға ие

"Сұлтан Макароны" өндірістік кешені және "Астық индустриясы" холдингінің құрамына кіретін кәсіпорындар ("Корона "Макарон фабрикасы" ЖШС (КЖО), "Желаев нан өнімдері комбинаты" АҚ (БҚО) және "Қостанай диірмен комбинаты" АҚ.

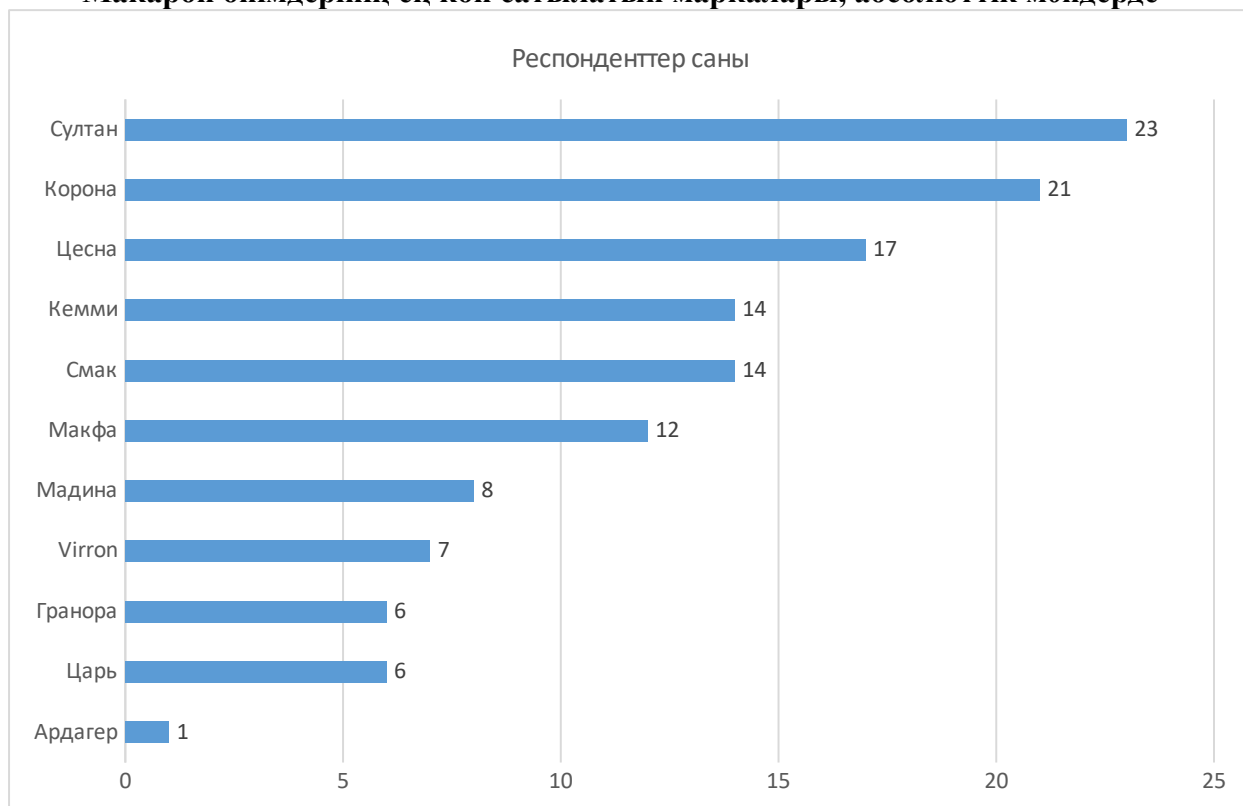
Макарон өнімдерін өндірушілердің пікірін зерттеу

Бұл кіші бөлім әзірленген және бекітілген сауалнама негізінде сұралған макарон өнімдерін өндірушілерден тікелей сұрау бойынша деректерді қамтиды.

"Сіздің ойыңызша, сіздің қалаңыздағы макарон өнімдері нарығында ең көп сатылатын қандай брендтер/брендтер?»

Макарон өнімдерін өндірушілердің пікірінше, Қазақстандағы ең көп сатылатын бренд сұлтан болып табылады, деп атап өтті 23 респондент. Екінші орында макарондар Тәж (21 респондент) аталды. Үшінші орында баға (17 респондент).

Макарон өнімдерінің ең көп сатылатын маркалары, абсолюттік мәндерде

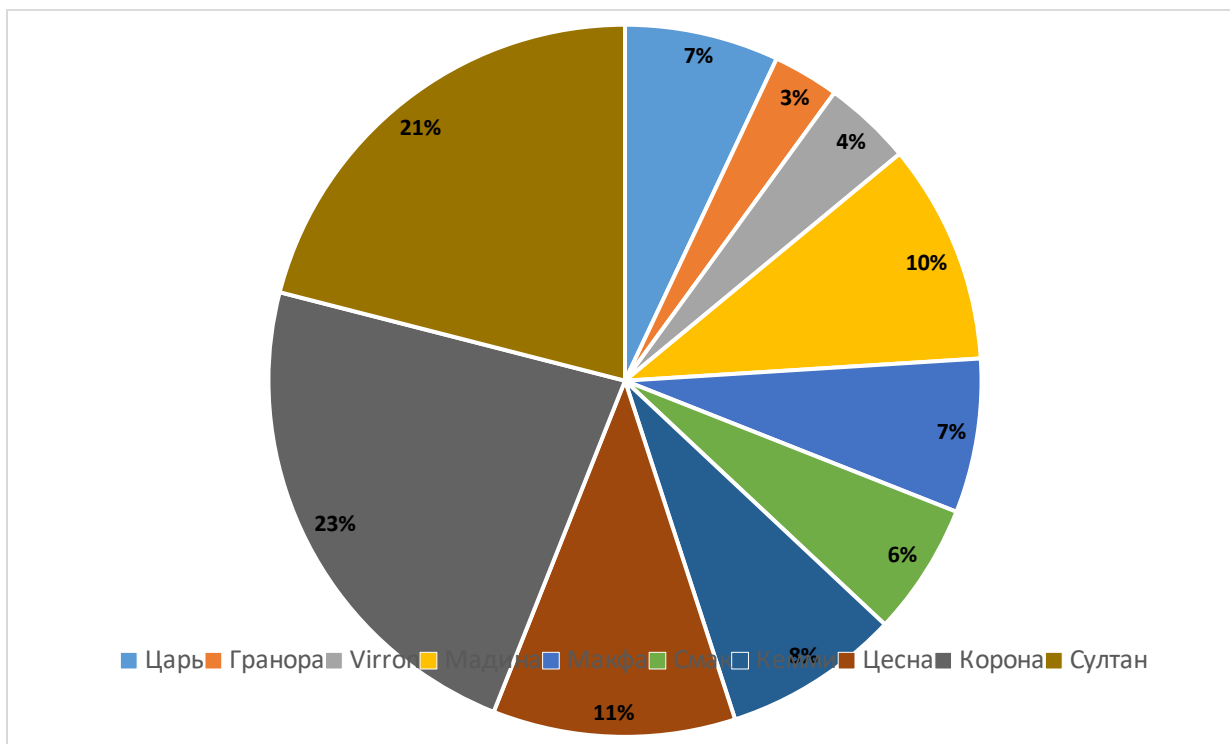


Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Одан әрі "сіздің пікіріңізше, макарон өнімдерін сатуда көрсетілген маркалардың әрқайсысы шамамен қандай үлесті алады? Қандай бөлігін алады әрбір маркасы нарықта пайыздық мәнде?»

Сарапшылардың пікірінше, Корона маркасына нарықтың 23%, Сұлтан маркасына 21% және Цесна маркасына 11% тиесілі.

Нарықтағы брендтердің үлесі орта есеппен



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Сауалнама сұрағына, " түсіндіріңіз, әрбір бренд бойынша, неге олар дәл осындай үлестерде сатылады?" келесі жауаптар алынды. Сұлтан (11 респондент), Корона (9 респондент) және Цесна (5 респондент) маркалы макарондар өнімнің жоғары сапасына байланысты нарықтың едәуір үлесіне ие.

Бұдан әрі интервьюерлер сұрақ қойды: "бес балдық шкала бойынша макарон өнімдерінің түрлі маркаларының кейбір сипаттамаларына сіздің көзқарасыңызды білдіріңіз, онда 1–толық сәйкес келмейді, 5–толық сәйкес келеді". Суретте макарон өнімдерінің ең танымал маркалары бойынша деректер келтірілген. Сонымен, маркада Сұлтан маркаларды және оның дүкендерде (20 респонденттен) қол жетімділігін ерекше атап өтті.

Корона маркасына өнімнің сапасы (18 респондент) және марканың танымалдығы (17 респондент) тән.

Цесна маркасына марканың беделі мен өнім сапасы берілді (16 респонденттен).

Одан әрі өндірушілерден макарон өнімдерін сату түрі бойынша қала бойынша сату көлемін (тонна) бағалауды және бір айдағы және соңғы 2019 жылдағы орташа сату көлемін беруді сұрады.

Өндірушілердің сату көлемін бағалауы, тонна

	Сату көлемін бағалау, тонна

	Макарон өнімдерін өткізу түрі	Бір айда орташа	2019 жылға
1	Қаптамада	2125,6	13663,3
2	Салмағы	15163,2	76111,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Кестеде біріктірілген келесі сұрақтарға " Сіздің компанияңыз макарон өнімдерінің қандай топтарын/сорттарын өндіретінін көрсетіңіз? айтыңызшы, сізде бір айда орташа сату көлемі және соңғы 2019 жылы сату көлемі (кг/тонна) қандай?"келесі жауаптар алынды. Сұралған өндірушілердің 65% - ы қатты бидай ұнынан макарон өнімдерін дайындайды.

Өндірілетін макарон өнімдерінің топтары/сорттары

№	Макарон өнімдерінің топтары/сорттары	Жүргізеді, қазақстан %	Сату көлемі, кг./тонна	
			Бір айда орташа	Соңғы 2019 жылы
1	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): жоғары сұрыпты	65%	87,3	110,3
2	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): жоғары сұрыпты	39%	28,5	136,5
3	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): 2-сұрыпты	26%	151,0	170,2
4	Б тобы-жұмсақ ұннан жоғары дәрежелі бидай: жоғары сұрыпты	13%	9,7	65,0
5	Б тобы-жоғары шыны тәрізді жұмсақ бидайдан жасалған ұннан: 1-сұрыпты	9%	21,0	800,0
6	В тобы-нан пісіретін бидай ұнынан: жоғары сұрыпты	17%	46,8	114,5
7	В тобы-1-сұрыпты нан пісіретін бидай ұнынан	9%	13,0	21,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Одан әрі бірыңғай кестеге біріктірілген сұрақтар қойылды және олар "Сіздің компанияңыздың макарон өнімдерінің қандай түрлерін өндіреді? және Сіздің компанияңыздың ең көп көлемде жүзеге асыратын макарон

өнімдерінің түрлерін атаңыз? Және олардың үлесін шартты түрде пайызбен көрсетіңіз". Өндірушілердің 90% - дан астамы вермишель мен рожек шығаруға маманданған, бірақ сатудың ең көп көлемі дәстүрлі кеспеге тиесілі (50%).

Өндірілетін макарон өнімдерінің түрлері

	Макарон өнімдерінің түрлері	Шығарады	Танымал (іріктеу бойынша орташа пайыз)
1	Түрі: құбыр өнімдері-макарон	87%	19%
2	Түрі: түтік бұйымдар-түтік кеспе	91%	18%
3	Түрі: түтік - қауырсын	57%	20%
4	Түрі: жіп тәрізді-ВЕРМИШЕЛЬ	91%	12%
5	Түрі: Таспа-кеспе	57%	50%
6	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-РАКУШКИ	61%	32%
7	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-РАКУШКИ-Куколки	22%	30%
8	Түрі: фигуралы: престелген өнімдер-спираль	61%	9%
9	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-КОСИЧКИ	17%	19%
10	Түрі: фигуралы: Сығылған бұйымдар – лалагүл	13%	18%
11	Түрі: фигуралық: штампталған өнімдер-жұлдызшалар	13%	20%
12	Түрі: фигуралық: қалыпталған бұйымдар-алфавит әріптері	4%	12%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Бұдан әрі " айтыңызшы, қазіргі уақытта Сіздің компанияңызда макарон өнімдерін дайындау бойынша өндірістік қуаттар қанша пайызға іске қосылған?". Сұралған өндірушілердің 35% - ы макарон өнімдерін дайындайтын кәсіпорындардың өндірістік қуаттары 91-100% - ға жұмылдырылғанын атап өтті.

Өндірістік қуаттарды жүктеу

	Өндірістік қуаттарды жүктеу	Жүктеу пайызы (орташа БҚ түбірде)
1	20%-дан кем	0%
2	20-30-ға%	0%
3	31-40-қа%	4%
4	41-50-ге%	4%
5	51-60-ға %	4%
6	61-70-ға %	9%
7	71-80-ға %	22%
8	81-90-ға %	22%
9	91-100-ға %	35%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Сондай-ақ интервьюерлер "айтыңызшы, Сіздің ойыңызша, қолайлы жағдайда Сіздің компанияңыз өндірістік қуаттылықты арттыра алады ма?".

Макарон өнімдерін өндірушілердің 60% - дан астамы қолайлы жағдайларда өндірістік қуаттылықты арттыруы мүмкін және бұл 17% - ды жоспарлайды.

Өндірушілер " макарон өнімдерін өндіру кезінде дәмдік қоспаларды немесе байытушыларды пайдаланасыз ба?" респонденттердің 22% мұны мойындады. Бірақ негізінен өндірушілердің 78% дәмдік қоспаларды пайдаланбайды.

Одан әрі, өндіруде қолданылатын макарон өнімдерін өндірушілердің 22% - ы олардың барлығы жұмыртқа мен жұмыртқа ұнтағын, тағы 40%- Меланж (ақуыз - сары жұмыртқа қоспасы) және 20% - В тобының витаминдерін қолданатынын көрсетті.

Сондай-ақ, 2 Біріккен сұрақ қойылды, "Сіздің компанияңыздың макарон өнімдерін қандай түрде сатасыз?" және " барлық қала бойынша сатылатын макарон өнімдерін, барлық маркадағы өнімдерді орау түрлері бойынша сату пайызын атаңыз?». Өндіруші компаниялар макарон өнімдерін салмаққа карағанда қаптамада көп сатады.

Макарон өнімдерін өткізу түрі

	Макарон бұйымдар өнімдерін сату түрі	Компания жүзеге асырады, орташа %	Қала бойынша жүзеге асырылады, орташа %
1	Қаптамада	59%	61%
2	Салмағы	41%	39%
	Барлығы	100%	100%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Содан кейін " Сіздің компанияңыздың макарон өнімдерін сақтау ұзақтығы қандай?». Кестеден өндірілетін макарон өнімдерінің 65% сақтау мерзімі 24 ай және 35% - 12 ай екенін көруге болады.

Макарон өнімдерін сақтау ұзақтығы

Сақтау ұзақтығы	Пайыздар (%)
24 ай (қоспасыз)	65%
12 ай (қызанақ өнімдері мен жұмыртқа қоспалары)	35%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Өндірушілерден " айтыңызшы, қандай аймақтарда жұмыс істеп жатырсыз - өз өнімдеріңізді қайда өткізесіз?». Өндірушілердің 43% - ы өз қалаларына ғана макарон өнімдерін сатады, тағы 39% - ы көршілес қалаларға өнім жеткізеді. 39% - ы республика бойынша макарон өнімдерін сатады және 17% - ы шетелге де жеткізеді.

"Айтыңызшы, Сіздің компанияңыз макарон өнімдерін қандай сату арналары бойынша жиі сатады?" келесі нұсқалар алынды. Көптеген

өндірушілер өз өнімдерін базарларда (87%) және үй жанындағы дүкендерде (шағын-маркет) (78%) өткізеді.

Бұдан әрі " сіздің өніміңізді сатудың қандай пайызы әрбір өткізу арнасына келеді?"және" сіздің қалаңыз бойынша әрбір өткізу арнасына макарон өнімдерін сатудың қандай пайызы тиесілі?». Кестеден көріп отырғанымыздай, компанияның орташа сатылымының 28% - ы супермаркеттерге және 23% - ы нарықтарға тиесілі. Қала бойынша орташа алғанда, сатудың 34% - ын супермаркеттер және базарлардың 23% - ын береді.

Сату арналары бойынша сату пайызы

Макарон өнімдерін өткізу арналары	По компании, в среднем в %	По городу, в среднем в %
Үлкен азық-түлік супермаркеттері (Рамстор, Гросс, Магнум, Арзан, Small)	28	34
Әмбебап / әмбебап дүкендерде шағын азық-түлік бөлімдері	19	21
Жеке тұрған шағын маркеттер (аулалардағы, үйдің жанындағы дүкендер)	11	14
Базарлар, базарлар (жеке тұлғалар, дистрибьюторлар)	23	23
Дүңгіршектер	19	8

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

"Сіздің компанияңыздың макарон өнімдерін бір айда өткізудің орташа көлемі қандай? Атаңыз, әкеңіз, в бағалары) және (кг./тонна?)»

Өткізу арналары бойынша сату көлемі

	Іске асыру арналары	Сату көлемін бағалау	
		KZT (орташа)	кг./тонн (орташа)
1	Үлкен азық-түлік супермаркеттері (Рамстор, Гросс, Магнум, Арзан, Small)	1 140 427,0	494,7
2	Әмбебап / әмбебап дүкендерде шағын азық-түлік бөлімдері	855 533,8	395,8
3	Жеке тұрған шағын маркеттер (аулалардағы, үйдің жанындағы дүкендер)	2 538 766,9	1096,3

4	Базарлар, базарлар (жеке тұлғалар, дистрибьюторлар)	998 667,3	790,3
5	Дүңгіршектер	500 067,5	434,3

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Макарон өнімдері дистрибьюторларының пікірін зерттеу

Бұл кіші бөлім әзірленген және бекітілген сауалнама негізінде сұралған макарон өнімдерінің дистрибьюторларына сауалнама жүргізу жөніндегі деректерді қамтиды.

Бірінші блок мәселелердің қойылды дистрибьюторларына қою кезінде, солай:

"Сіздің ұйымыңыз қандай топтар, сорттар мен типтегі макарон өнімдерімен айналысады? Сондай-ақ «сіз көрсеткен макарон өнімдерінің топтары/сорттары бойынша позициялар санын (ассортиментін) атаңыз? Және сіздің қалаңыздағы сатудың жалпы көлеміндегі макарон өнімдерінің әр түрлі топтарының/сорттарының үлесін пайызбен бағалаңыз". Кесте көрсеткендей, сатылатын макарон өнімдерінің 85% жоғары сұрыпты қатты бидай ұнынан жасалған және осы топтағы позициялардың орташа саны 9.

Өндірілетін макарон өнімдерінің топтары/сорттары

№	Макарон өнімдерінің топтары/сорттары	Шұғылданады	Позициялар саны (орташа)	Сату үлесі, орташа алғанда %
1	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): жоғары сұрыпты	85%	9	16
2	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): 1-сұрыпты	48%	22	9
3	А тобы-қатты бидай ұнынан (дурум): 2-сұрыпты	26%	8	26
4	Б тобы-жоғары дәрежелі сұрыпты бидайдан жасалған жұмсақ ұннан жасалған: жоғары сұрыпты	11%	2	7
5	Б тобы-жоғары шыны тәрізді жұмсақ бидайдан жасалған ұннан: 1-ші сортты	11%	12	28
6	В тобы-нан пісіретін бидай ұнынан: жоғары сұрыпты	19%	12	15
7	В тобы-1-сұрыпты нан пісіретін бидай ұнынан	11%	6	8
8	Қаракұмық ұнынан	4%	7	10
9	Күріш ұнынан	4%	9	10

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Одан әрі бірыңғай кестеге біріктірілген сұрақтар қойылды және олар "сіздің компанияңыз макарон өнімдерінің қандай түрлерін жүзеге асырады?"және" Сіздің компанияңыздың ең көп көлемде жүзеге асыратын макарон өнімдерінің түрлерін атаңыз? Және олардың үлесін шартты түрде пайызбен көрсетіңіз". Барлық дистрибьюторлар түкті сатуға маманданған. Және сатудың ең үлкен көлемі алты есеге (17%), атап айтқанда рожкалар мен вермишелерге (11%) тиесілі.

Сатылатын макарон өнімдерінің түрлері

	Макарон өнімдерінің түрлері	Іске асырады	Танымал (орташа іріктеу пайызы)
1	Түрі: құбыр өнімдері-макарон	89%	9%
2	Түрі: түтік бұйымдар-түтік кеспе	100%	11%
3	Түрі: түтік - қауырсын	78%	4%
4	Түрі: жіп тәрізді-ВЕРМИШЕЛЬ	93%	11%
5	Түрі: Таспа-кеспе	63%	8%
6	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-РАКУШКИ	89%	5%
7	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-РАКУШКИ-Кук	30%	8%
8	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-спираль	81%	9%
9	Түрі: фигуралық: престелген өнімдер-КОСИЧКИ	11%	-
10	Түрі: фигуралық: Сығылған бұйымдар – лалагүл	-	-
11	Түрі: фигуралық: штампталған өнімдер-жұлдызшалар	-	-
12	Түрі: фигуралық: қалыпталған бұйымдар-алфавит әріптері	15%	2%
13	Түрі: фигуралық: қалыпталған бұйымдар-ШЕСТЕРНЫЕ	19%	17%
14	Спагетти	11%	1%
15	Жайма	4%	9%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Сондай-ақ, 2 Біріккен сұрақ қойылды, "сіз макарон өнімдерін қандай түрде сатасыз?"және" бүкіл қала бойынша сатылатын макарон өнімдерін орау түрлері бойынша сату пайызын атаңыз?». Дистрибьютор-компаниялар макарон өнімдерін қаптамадан гөрі салмаққа көп сатады. Бұл өндіруші компаниялардың өздерінің дистрибьюторлық желісі бар және тиісінше өз өнімдерінің бағасын реттеуіне байланысты болуы мүмкін.

Макарон өнімдерін өткізу түрі

	Макарон өнімдерін сату түрі бұйымдар	Компания жүзеге асырады, орташа %	Қала бойынша жүзеге асырылады, орташа %
1	Қаптамада	37%	63%
2	Салмағы	63%	37%
	Барлығы	100%	100%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Дистрибьюторлардан " сіз дәмдік қоспалар немесе байытушылар бар макарон өнімдерін сатасыз ба?"респонденттердің 15% мұны мойындады.

Бірақ, дистрибьюторлардың 85% - ы қандай да бір дәмдік қоспалармен макарондарды сатпайды.

Одан әрі, дәмдік қоспалар туралы айтылған макарон өнімдерінің 15% дистрибьюторлары йод (75%), жұмыртқа және жұмыртқа ұнтағы (50%), кальций (50%) және дәмдік қоспалар (25%) арқылы макарондарды сататынын көрсетті.

Бұдан әрі сұрақ қойылды дистрибьюторларына қою кезінде, солай:

"Сіздің компанияңыздың макарон өнімдері, қандай брендтер/брендтер ұсынады?"және" Сіздің компанияңыздың ең көп сатылатын макарон өнімдерінің маркаларын/брендтерін атаңыз?"Қазақстанда ең көп сатылатын макарон өнімдері дистрибьюторларының пікірінше, марка сұлтан болып табылады, мұны 16 респондент атап өтті. Екінші орында макарондар Корона (9 респондент) аталды.

Содан кейін дистрибьюторларға сұрау салу кезінде қойылған сұрақ былай болды: "сіздің ойыңызша, сіздің қалаңыздағы макарон өнімдері нарығында ең көп сатылатын қандай брендтер/брендтер?"»

Макарон өнімдері дистрибьюторларының пікірінше, Қазақстанда ең көп сатылатын Бренд сұлтан болып табылады, мұны 26 респондент атап өтті. Екінші орында макарондар Корона (20 респондент) аталды. Үшінші орында Цесна (15 респондент).

Одан әрі "сіздің пікіріңізше, макарон өнімдерін сатуда көрсетілген маркалардың әрқайсысы шамамен қандай үлесті алады? Қандай бөлігін алады әрбір маркасы нарықта пайыздық мәнде?"»

Дистрибьюторлардың пікірінше, Марке Сұлтан нарықтың 16%, Корона маркасына 14%, Макфа – 13% және Цесна маркасына 7% тиесілі.

Сауалнама сұрағына, " түсіндіріңіз, әрбір бренд бойынша, неге олар дәл осындай үлестерде сатылады?"келесі жауаптар алынды: Сұлтан (14 респондент), Тәж (8 респондент), Цесна (3 респондент) және Макфа (2 респондент) маркалы макарондар өнімнің жоғары сапасына байланысты нарықтың едәуір үлесіне ие.

Бұдан әрі интервьюерлер сұрақ қойды: "бес балдық шкала бойынша макарон өнімдерінің түрлі маркаларының кейбір сипаттамаларына сіздің көзқарасыңызды білдіріңіз, онда 1–толық сәйкес келмейді, 5–толық сәйкес келеді". Сонымен, төменде көрсетілген барлық маркаларда өнімнің сапасы ерекше атап өтілді, сондай-ақ барлық басқа көрсеткіштерді жоғары бағалады.

Одан әрі дистрибьюторлардан макарон өнімдерін сату түрі бойынша қала бойынша сату көлемін бағалауды және бір айдағы және соңғы 2019 жылдағы орташа сату көлемін беруді сұрады

Дистрибьюторлардың сату көлемін бағалауы, тонна

	Макарон өнімдерін өткізу түрі	Сату көлемін бағалау, тонна	
		Бір айда орташа	2019 жылға
1	Қаптамада	38,4	268,4
2	Салмағы	409,8	4 533,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Содан кейін сұхбат алушылар "макарон өнімдерін өндірушілерді таңдауыңызға қандай факторлар әсер ететінін айтыңыз? Біріншіден, үшінші орынға ең маңызды факторларды бөліңіз". Бірінші кезекте дистрибьютор өнім сапасы бойынша макарон өнімдерін өндірушіні таңдайды (13 респондент), екінші кезекте - өндіруші марканың (8 респондент) және В – үшіншісі, кең ассортименті (7 респондент).

Одан әрі "аталған факторлардың барлығы сіздің макарон өнімдерін өндірушілерді таңдауыңызға қалай әсер ететінін, олардың маңыздылығына қарай 5 баллдық шкала бойынша бағалаңыз, онда 1-өте маңызды емес, ал 5 - өте маңызды" деген сұрақ қойылды. Дистрибьюторлар үшін ең маңызды критерий өнім сапасы, сондай-ақ қоймада өнімнің болуы (26 респонденттен) болып табылады.

"Айтыңызшы, Сіздің компанияңыз макарон өнімдерін қандай сату арналары бойынша жиі сатады?" келесі нұсқалар алынды. Көптеген дистрибьюторлар өз өнімдерін үй жанындағы дүкендерде (шағын маркетологтар) (85%) сатады.

Бұдан әрі " сіздің өніміңізді сатудың қандай пайызы әрбір өткізу арнасына келеді? "және" сіздің қалаңыз бойынша әрбір өткізу арнасына макарон өнімдерін сатудың қандай пайызы тиесілі?». Кестеден көріп отырғанымыздай, компания сатудың орташа есеппен 18% - ы шағын маркеттерге және 17% - ы супермаркеттерге тиесілі. Қала бойынша орташа есеппен сатудың 12% – ын шағын маркеттер мен нарықтар береді.

Сату арналары бойынша сату пайызы

Макарон өнімдерін өткізу арналары	Компания бойынша, орташа %	Қала бойынша, орташа %
Үлкен азық-түлік супермаркеттері (Рамстор, Гросс, Магнум, Арзан, Small)	26	21

Әмбебап / әмбебап дүкендерде шағын азық-түлік бөлімдері	13	14
Жеке тұрған шағын маркеттер (аулалардағы, үйдің жанындағы дүкендер)	25	29
Базарлар, базарлар (жеке тұлғалар, дистрибьюторлар)	28	30
Дүңгіршектер	8	6

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

6. Өндірістік қуаттар

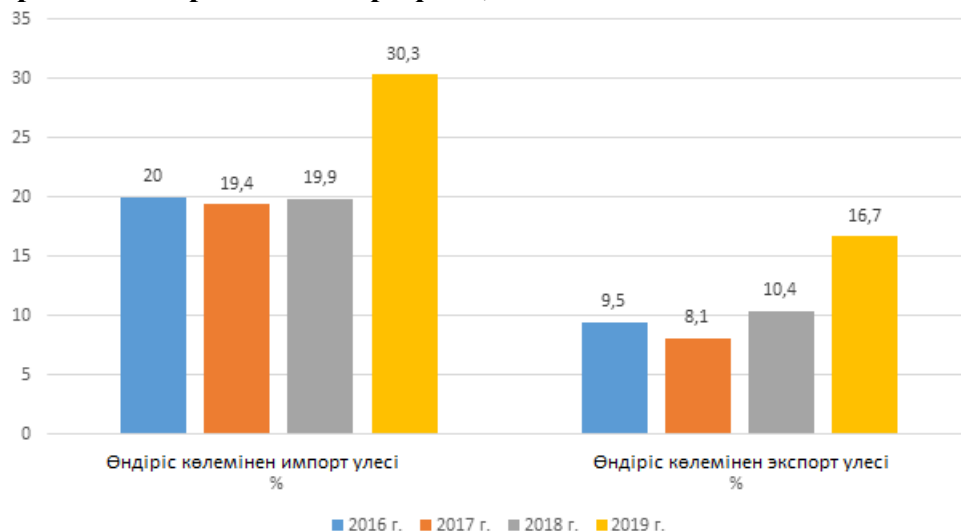
Қазіргі уақытта қазақстандық ішкі макарон өнімдері нарығының сыйымдылығы жылына 145 мың тоннадан асады және оған жыл сайынғы серпінді өсу тән. Ішкі нарықтың орташа жылдық абсолюттік өсімі соңғы жылы шамамен 21,3 мың тоннаны немесе 15% - ды құрады. Ішкі сыйымдылықтың ұлғаюы белгілі бір дәрежеде өзінің сапалы нарық дамуының ықпалымен жүреді, атап айтқанда, бұл кәсіпорындардың ойластырылған маркетингтік саясаты, өнім ассортиментінің ұлғаюы, дәм сапасын жақсарту, буып-түю ыңғайлылығы, жарнамалық науқанның белсенділігі және басқа да факторлар. Сонымен қатар, сұраныстың өсуіне әсер ететін факторлардың бірі халық санының өсуі болып қалуда. Статистикалық деректер бойынша республика халқының саны жыл сайын шамамен 1,1% - ға немесе 165,3 мың адамға ұлғаяды.

Қазақстандағы макарон өнімдері нарығының сыйымдылығы, мың тонна

	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
өндірісі	111,3	112,8	124	145,7
импорттау	22,3	21,9	24,7	44,1
экспорт	10,6	9,1	12,9	16,7
ішкі нарықта сату	143,8	140,0	139,5	161,1
өндірістен импорттың үлесі, %	20,0	19,4	19,9	30,3
өндірістен экспорттың үлесі, %	9,5	8,1	10,4	16,7

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Өндірістен импорт пен экспорт үлесі, %



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Бұдан басқа, макарон өнімдерінің ішкі нарығы сыйымдылығының өсуі сырттан өнім түсімінің ұлғаюымен расталады, мысалы, бұл 2016 жылдан бастап 2019 жылға дейінгі кезеңде анық байқалады, онда ішкі нарықтағы импорт үлесі 20% - дан 30,3% - ға дейін ауытқыған. Сонымен қатар, бұл деңгей сыни белгіге барынша жақын болды: FAO бағалауы бойынша азық-түлік импортының қауіпсіз деңгейі жалпы тұтыну деңгейінің 17% - ынан аспауы тиіс.

Талдау көрсеткендей, тұтынудың ең төменгі нормасын ескере отырып есептелген қажеттіліктерді қамтамасыз ету үшін өз макарон өндірісі көлемінің тапшылығы Республиканың жеті облысында, атап айтқанда, 2019 жылы көлемдердің жиынтық тапшылығы шамамен 21,8 мың тоннаны құраған Қарағанды, Алматы, Жамбыл, Ақмола, Атырау, Қызылорда және Маңғыстау облыстарында үнемі байқалып отыр.

Бұл ретте есептеулер ең төменгі тұтыну нормасы бойынша келтірілген және нақты тұтыну әлдеқайда көп болуы мүмкін ықтималдығы жоғары екенін атап өткен жөн. Ішкі нарықтың нақты сыйымдылығы орташа алғанда Қазақстан бойынша тұтынудың ең төменгі нормасы бойынша қажеттілік

көлемінен 2 есе көп, тиісінше келтірілген тапшылықтар көлемі екі есе артады.

Облыстар бөлінісінде макарон өнімдеріне қажеттіліктің жеке өндіріспен қамтамасыз етілуі, тонна

	2016	2017	2018	2019
Қазақстан Республикасы	37935,3	39436,3	50682,3	72336,3
Ақмолинская	-3116,8	-3077,8	-3158,8	-3193,8
Ақтүбинская	-1768,9	-1909,9	-1818,9	-2081,9
Алматынская	-7872,2	-7405,2	-6369,2	-4218,2
Атырауская	-2389,1	-2357,1	-2352,1	-2368,1
Западно-Казахстанская	9240,8	11959,8	7727,8	14148,8
Жамбылская	-1584,3	-2687,3	-1882,3	-852,3
Карагандинская	-4204,5	-3683,5	-3627,5	-3468,5
Костанайская	6050,9	7058,9	10294,9	17087,9
Қызылординская	-3137,2	-3125,2	-3130,2	-3129,2
Мангистауская	-2383,2	-2384,2	-2388,2	-2386,2
Түркістанская	5956,3	9161,3	19186,3	19216,3
Павлодарская	681,0	3280,0	3893,0	3668,0
Северо-Казахстанская	29065,2	23434,2	23704,2	25747,2
Восточно-Казахстанская	3255,7	2321,7	2713,7	3882,7
г.Нур-Сұлтан	6792,2	8324,2	8597,2	10453,2
г.Алматы	3349,6	526,6	-707,4	-169,4
Объем дефицита	-26456,2	-26630,2	-25434,7	-21867,7

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

7. Сыртқы сауда

Макарон өнімдері (ТНВЭД коды 1902) — бұл қамырдан жасалған бұйымдар (әдетте сумен бидай ұнынан жасалған). Әдетте олар құрғақ күйінде сақталады және қолданар алдында қайнатылады.

1902 - Жылумен өңдеуге ұшыраған немесе ұшырамаған, салмасы бар (еттен немесе өзге де өнімдерден жасалған) немесе салмасы жоқ немесе басқа тәсілмен дайындалған макарон бұйымдары:

1902	Жылумен өңдеуге ұшыраған немесе ұшырамаған, салмасы бар (еттен немесе өзге де өнімдерден жасалған) немесе салмасы жоқ немесе басқа тәсілмен дайындалған макарон бұйымдары:
	жылумен өңдеуге ұшырамаған, салмасы жоқ немесе қандай да бір басқа тәсілмен дайындалмаған макарон бұйымдары:
1902 11 000 0	құрамында жұмыртқа бар
1902 19	басқалар:
1902 19 100 0	құрамында жұмсақ бидайдан жасалған ірі немесе майда тартылған ұн жоқ
1902 19 900 0	басқалар:

Қазақстан нарығында импорттық макарон өнімдері аз көлемде ұсынылған. 2016-2019 жылдар аралығында Қазақстанға макарон өнімдерін импорттау тұрақсыз серпінге ие болды. 2017 жылы макарон өнімдерінің импорты көлемінің едәуір қысқаруы байқалады, 2016 жылы макарон өнімдерінің импортының барынша жоғары көрсеткіші байқалады. Ал 2018 жылы импорт көлемі қарастырылып отырған кезеңде ең жоғары болып келеді.

2016-2019 жылдар кезеңінде Қазақстан Республикасына макарон өнімдері импортының серпіні

	2016	2017	2018	2019
Макарон өнімдерін импорттау заттай көріністе, тонна	22 393,5	21 926,2	13 728,7	25 072,5
Құндық мәндегі макарон өнімдерінің импорты, мың АҚШ долл. АҚШ	39 320,8	33 178,5	20 132,3	50 087,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2018 жылы макарон өнімдері импортының географиясы негізгі 12 ел болып табылады.

Қазақстан Республикасына импорт көлемінің географиялық құрылымы (тонна), 2016-2019 жж.

	2016	2017	2018	2019
Ресей	18 042,5	15 731,1	7 707,1	19106,5
Қытай	1 343,7	2 379,7	3 183,1	3 178,1
ВЬЕТНАМ	1 247,5	1 665,8	152,0	28,2
Қырғызстан	694,6	878,8	861,6	941,6
ИТАЛИЯ	479,7	435,8	669,9	706,2
ПОЛЬША	239,8	398,1	454,3	459,9
КОРЕЯ	107,6	107,7	158,7	222,5
Түркия	80,4	79,1	53,1	50,7
GERMANIA	72,1	76,9	72,7	66,4
АҚШ	10,9	5,2	5,2	7,1
УКРАИНА	32,6	150,3	301,5	194,7
ИСПАНИЯ	16,4	3,7	32,7	74,0
БАСҚА Е	25,7	14,1	77,0	4,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2018 жылға дейінгі кезеңде елімізге макарон өнімдерінің барлық импорты (76%) ТМД елдерінен жүзеге асырылды. Бұл үрдіс бірінші кезекте географиялық жақындыққа, сондай-ақ сауда жүйесінің ұқсастығына байланысты болды.

Импорт көлемінің географиялық құрылымы (мың АҚШ долл.) Қазақстан Республикасына, 2016-2019 жж.

	2016	2017	2018	2019
Ресей	33 123,7	26 253,7	14 679,5	44413,6
Қытай	1 664,1	1 888,8	1 866,4	1 949,8
ВЬЕТНАМ	1 792,4	2 469,9	238,2	55,2
Қырғызстан	849,1	715,5	674,9	791,0
ИТАЛИЯ	885,0	736,6	1 081,1	1 148,0
ПОЛЬША	292,1	347,0	482,2	594,5

КОРЕЯ	224,2	187,4	267,7	425,8
Түркия	84,5	113,0	54,5	54,1
ГЕРМАНИЯ	296,7	276,3	236,2	211,0
АҚШ	9,6	7,2	8,2	10,6
УКРАИНА	44,6	146,4	422,7	299,5
ИСПАНИЯ	30,2	6,2	38,9	91,6
БАСҚА Е	24,6	30,7	81,6	17,2

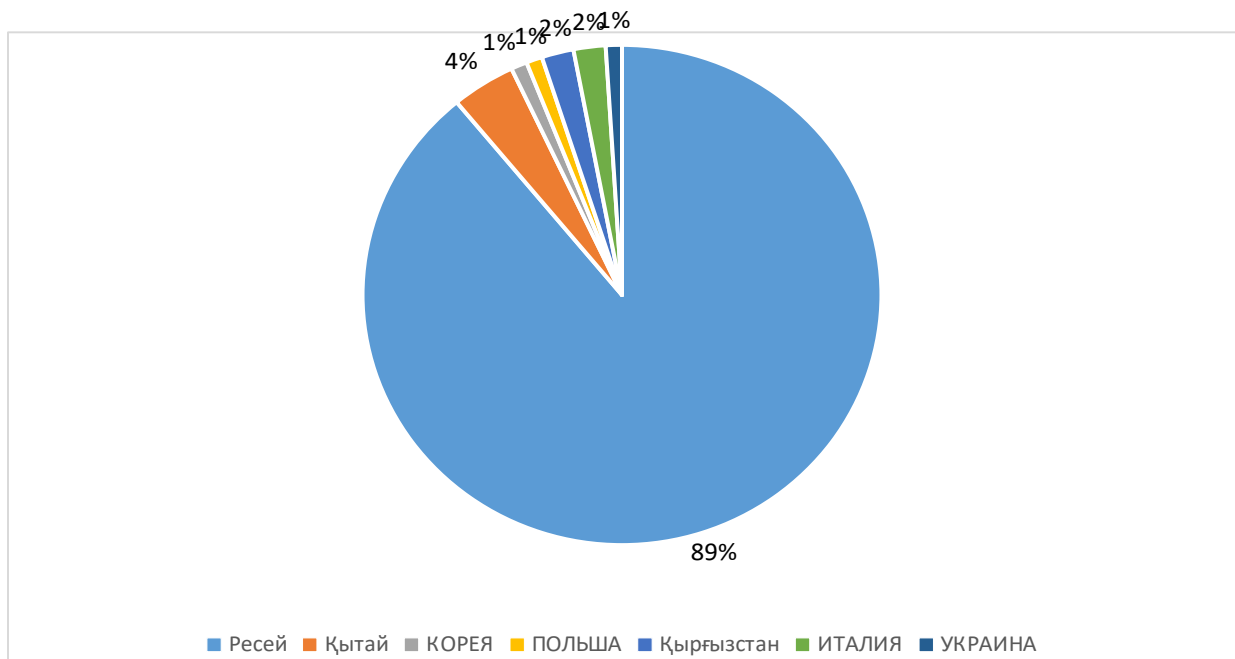
Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2016-2018 жылдары жеткізуші елдер бойынша макарон өнімдерінің импорты құрылымының серпінде мынадай үрдіс байқалады: қазақстан нарығындағы Ресей өнімінің үлесі 2016 жылы 81% - дан 2018 жылы 89% - ға дейін өсті, 2017 жылы Ресей өнімінің үлесі 73% - ға дейін төмендеді, жалпы қарастырылып отырған кезеңде Қазақстан нарығына макарон өнімдерінің негізгі жеткізушілері Ресей, Германия, Италия және Польша болды. Қазақстанның макарон өнімдері импортының жалпы көлеміндегі олардың жиынтық үлесі орта есеппен 80% - ды құрады.

2018 жылы Қазақстанға макарон импортының жалпы көлемінің 89% - ы Ресей үлесіне, 4% – ы Қытай үлесіне, 2% - ы Италия үлесіне тиді. Қалған елдердің болуы шамалы (0,1-2%) және олар баға белгілеу мен бәсекелестікті жасауда ерекше рөл атқармайды.

Ресейді негізгі және дәстүрлі жеткізуші ретінде бөлуге болады, өйткені біздің республикамызда импорттық макарондар нарығының 80% - дан астамы Ресейден келген өнімдермен толтырылған және ресейлік жеткізушілер отандық өндірушілер үшін негізгі бәсекелестер.

2018 жылға Қазақстанға макарон өнімдерінің құрылымы, пайызбен



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Суреттен көрініп тұрғандай, импортталатын макарон өнімдерінің бірлігі үшін өнім берушілер бөлінісінде шартты құны әртүрлі деңгейде тұр. Бұл айырмашылықтың себептері әртүрлі факторлар болуы мүмкін. Осы себептердің бірі жеткізу шарттары, қазақстандық нарықтың алыстығы және соның салдарынан көлік шығыстарының әр түрлі құны болып табылады.

Импортталған макарон өнімдерінің бірлігі үшін ең жоғары шартты құны Германияда белгіленген, ол 2,9 мың АҚШ долл. АҚШ долл. дейін. 1 тонна үшін АҚШ. Италиядан жасалған макарон өнімдері баға сегментінде орналасқан, онда олардың шартты құны 1084 АҚШ долл. АҚШ долл. дейін 1 тонна үшін АҚШ. Импортталған поляк макарон өнімдерінің бірлігі үшін шартты құны 724 АҚШ долл. АҚШ долл. дейін 1 тонна үшін АҚШ доллары.

Ресей макарон өнімдерінің шартты құны қарастырылып отырған кезең ішінде 1325 АҚШ долл. АҚШ-тың 2324 долл. 1 тонна үшін АҚШ доллары.

Егер 2018 жылы Қазақстанға импортталатын макарон өнімдеріне қатысты Қазақстан өңірлері бойынша салыстыру жүргізілсе, өнімнің ең көп көлемі Алматы облысына, Түркістан, Солтүстік Қазақстан және Жамбыл облыстарына бөлінеді.

2019 жылы Қазақстан Республикасының облыстары бойынша импортталатын макарон өнімдерін бөлу

	Саны, тонна	Құны, мың АҚШ долл. АҚШ

Қазақстан Республикасы	5 933,9	5 648,2
Ақмола облысы	58,8	51,8
Ақтөбе облысы	12,6	18,0
Алматы облысы	1 097,5	681,2
Атырау облысы	59,6	100,0
Батыс Қазақстан облысы	0,3	1,5
Жамбыл облысы	116,9	128,1
Қарағанды облысы	79,3	110,8
Қостанай облысы	49,9	14,1
Қызылорда облысы	-	-
Маңғыстау облысы	40,2	67,6
Түркістан облысы	588,5	438,8
Павлодар облысы	-	-

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Қазақстандық макарон өнімдері көбінесе ТМД елдерінің нарықтарында сатылады, сонымен бірге Еуропа мен Азия нарықтарында танымал емес және ұсынылмайды.

Динамика көрсетіп отырғандай, қазіргі уақытта Қазақстаннан макарон өнімдерінің жыл сайынғы экспортының тұрақты орташа деңгейі шамамен 10,4 мың тоннаны құрайды.

Жалпы, 2016-2018 жылдар аралығында Қазақстанның макарон өнімдерінің экспорты тұрақсыз серпінге ие болды. Соңғы 2 жылда макарон өнімдері экспортының өсуі байқалады. 2018 жылы макарон өнімдерінің экспорты көлемінің қысқаруына Қырғызстан мен Моңғолияға жеткізілімдердің тоқтауы және Ресей нарығына қайта бағдарлау, ал 2018 жылы дағдарыстың салдары себеп болуы мүмкін.

2016-2019 жылдар кезеңінде Қазақстан Республикасына макарон өнімдері экспортының серпіні (СЭҚ ТН коды 1902 19 900 0)

	2016	2017	2018	2019
Заттай көріністегі макарон өнімдерінің экспорты, тонна	10 605,4	9 188,2	11 301,3	12 555,8

Құндық көріністе макарон өнімдерінің экспорты, мың АҚШ долл.	11 587,5	8 983,6	8 046,2	11 248,0
--	----------	---------	---------	----------

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2017 жылы 2016 жылмен салыстырғанда макарон өнімдері экспортының заттай көріністе 2,1% - ға және құндық көріністе 22,5% - ға азайғаны байқалады. Сонымен қатар, 2016 жылы 2017 жылмен салыстырғанда макарон өнімдерін жеткізу 37,4% - ға және 10,4% - ға өскені байқалады. 2018 жылы 2018 жылмен салыстырғанда макарон өнімдерінің экспорты 11,1% - ға, құндық мәнде 39,7% - ға өсті.

Егер Қазақстан өңірлері бойынша салыстыратын болсақ, 2017 жылғы деректер бойынша біздің елден шетелге экспортталатын макарон өнімдерінің негізгі аймақтары (Қостанай облысы, Түркістан, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан және Шығыс Қазақстан облыстары болып табылады).

2018 жылы Қазақстан Республикасының облыстарынан экспортталатын макарон өнімдерін бөлу

	Саны, тонна	Құны, мың. АҚШ долл.
Қазақстан Республикасы	8 088,7	5 348,5
Ақмола облысы	40,0	27,3
Ақтөбе облысы	-	-
Алматы облысы	-	-
Атырау облысы	-	-
Батыс Қазақстан облысы	662,5	293,9
Жамбыл облысы	0,7	0,4
Қарағанды облысы	-	-
Қостанай облысы	2 778,0	1 698,7
Қызылорда облысы	-	-
Маңғыстау облысы	-	-
Түркістан облысы	2 388,1	1 507,8
Павлодар облысы	20,7	51,6
Северо - Казахстанская область	1 007,3	919,5

Восточно - Казахстанская область	505,0	279,4
Нұр-сұлтан қаласы	604,5	526,5
Алматы қаласы	81,9	43,4

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2018 жылы макарон өнімдері экспортының географиясы негізгі 12 ел болып табылады.

Қазақстан Республикасынан экспорт көлемінің географиялық құрылымы (тонна), 2013-2018 жж.

	2016	2017	2018	2019
Түркіменстан	602,9	1 117,4	2 665,7	2 968,0
ГРУЗИЯ	1 119,7	701,0	2 280,7	1 178,6
Қырғызстан	2 813,5	2 047,5	1 946,0	1 167,3
Тәжікстан	1 099,5	600,6	1 177,0	1 017,9
Өзбекстан	138,5	391,0	466,5	879,2
Ауғанстан	451,6	993,4	1 249,4	737,7
Моңғолия		57,4	71,4	75,4
УКРАИНА	548,1	282,7	180,9	43,8
ГЕРМАНИЯ	67,0	47,1	15,7	20,7
Ресей	3 764,6	2 950,2	1 248,2	4467,1
Түркіменстан				
ГРУЗИЯ				

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Экспорт көлемінің географиялық құрылымы (мың АҚШ долл. Қазақстан Республикасынан, 2013-2018 жж.

	2016	2017	2018	2019
Түркіменстан	507,8	720,3	1 588,8	1 872,0
ГРУЗИЯ	862,2	414,3	1 368,4	785,8
Қырғызстан	2 898,3	1 879,4	1 472,3	871,9
Тәжікстан	1 047,8	550,3	832,4	772,9
Өзбекстан	71,0	173,6	211,9	427,3

Ауғанстан	302,5	491,3	552,2	397,4
Моңғолия		64,4	71,0	121,6
УКРАИНА	589,3	331,7	199,0	48,2
ГЕРМАНИЯ	133,9	89,1	37,6	51,6
Ресей	5 174,8	4 269,1	1 712,7	5899,5
Түркіменстан				
ГРУЗИЯ				

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2018 жылы макарон өнімдерінің экспорты 2013 жылмен салыстырғанда 2,3 есеге артты және Ресейге жеткізілімдердің ұлғаюы есебінен 11 млн. Түркіменстан мен Грузияға макарон өнімдері 2017 жылдан бастап экспорттала бастады. 2019 жылы осы елдерге экспорт 1,9 және 0,8 млн.

2016-2019 жылдары сатып алушы елдер бойынша макарон өнімдерін экспорттау құрылымының серпінінде мынадай үрдіс байқалады: ресей нарығындағы қазақстандық өнімнің үлесі 2016 жылы 64%-дан 2018 жылы 35% - ға дейін төмендеді, 2017 жылы қазақстандық өнімнің үлесі 11% - ға дейін төмендеді, тұтастай алғанда, қарастырылып отырған кезеңде шетел нарықтарына макарон өнімдерін негізгі сатып алушылар Ресей, Қырғызстан, Тәжікстан, Ауғанстан, Грузия, Түркіменстан болды. Олардың Қазақстанның макарон өнімдері экспортының жалпы көлеміндегі экспортының жиынтық үлесі орта есеппен 90% - ды құрады.

2017 жылы ТМД елдері арасында макарон өнімдерінің экспортының негізгі үлесі Ресейге - 36%, Түркіменстанға – 24%, Қырғызстан мен Грузияға – 9%, Тәжікстанға – 8%, Өзбекстанға-7% келеді. Қалған елдердің болуы шамалы (0,1-2%) және олар баға белгілеу мен бәсекелестікті жасауда ерекше рөл атқармайды.

Экспортталатын макарон өнімдерінің бірлігі үшін өнім берушілер бөлінісінде шартты құны әртүрлі деңгейде. Бұл айырмашылықтың себептері әртүрлі факторлар болуы мүмкін. Осы себептердің бірі жеткізу шарттары, қазақстандық нарықтың алыстығы және соның салдарынан көлік шығыстарының әр түрлі құны болып табылады.

Экспортталған макарон өнімдерінің бірлігі үшін ең жоғары шартты құны Германия үшін белгіленген, ол 1,2 мың АҚШ долл. АҚШ долл. дейін. 1 тонна үшін АҚШ. Украина үшін макарон өнімдері баға сегментінде орналасқан, онда олардың шартты құны 568 АҚШ долл.дейін өсті. АҚШ долл. дейін 1 тонна үшін АҚШ. Ресейге экспортталған макарон өнімдерінің бір бірлігінің

шартты құны 629 АҚШ долл. АҚШ долл. дейін 1 тонна үшін АҚШ. Макарон өнімдерін басқа елдерге экспорттаудың шартты құны іс жүзінде бірдей деңгейде.

8. Нарық көлемі

Дайындалған тамақ өнімдері мен жартылай фабрикаттар нарығының сыйымдылығын бағалау көрінетін тұтынумен шектелген, яғни нарық сыйымдылығы = ішкі өндіріс + Импорт-Экспорт". Бұл формула тек көрінетін тұтынуды көрсетеді және нарық көлеміне нақты баға бермейді, алайда мүмкін болатын қателіктерге қарамастан, ол нарықтың негізгі контурлары мен серпінін көрсетеді.

Макарон өнімдері нарығының сыйымдылығы, 2016-2019 жж.

	2016	2017	2018	2019
импорт, мың тонна	22,3	21,9	24,7	44,1
экспорт, мың тонна	10,6	9,1	12,9	16,6
өндіріс, мың тонна	111,3	112,8	124	145,7
нарық сыйымдылығы, мың тонна	123,0	125,6	135,8	173,2
кезеңдегі нарық өсімі	2,3	2,1	8,1	27,5

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Қарастырылып отырған кезең ішінде макарон өнімдері нарығының сыйымдылығы тұрақты өсу үрдісіне ие болды. 2016-2019 жылдар кезеңінде нарықтың өсуі оң болды және алдыңғы кезеңге 29% құрады. Бірақ 2016-2017 жылдар кезеңінде нарық сыйымдылығының 2,1% - ға шамалы ұлғаюы болды, мұны өнім өндірісінің аз ғана өсуімен және оның экспорттың өсуімен түсіндіруге болады.

Алайда, 2018 жылы нарықтың сыйымдылығы 8,1% - ға өсті, ал 2019 жылы өндіріс көлемінің және өнім импортының айтарлықтай өсуінің арқасында оның ең үлкен өсімі байқалды.

Нарықтың қисық динамикасының мұндай мінез-құлқы халықтың дайындалған тамақ өнімдері мен жартылай фабрикаттарды тұтыну құрылымындағы өзгерістер туралы айта алады.

Қазақстандық макарон өнімдері нарығының құрылымы

	2016	2017	2018	2019
өндірістен импорттың үлесі	20,0%	19,4%	19,9%	30,3%
өз өндірісінің үлесі				

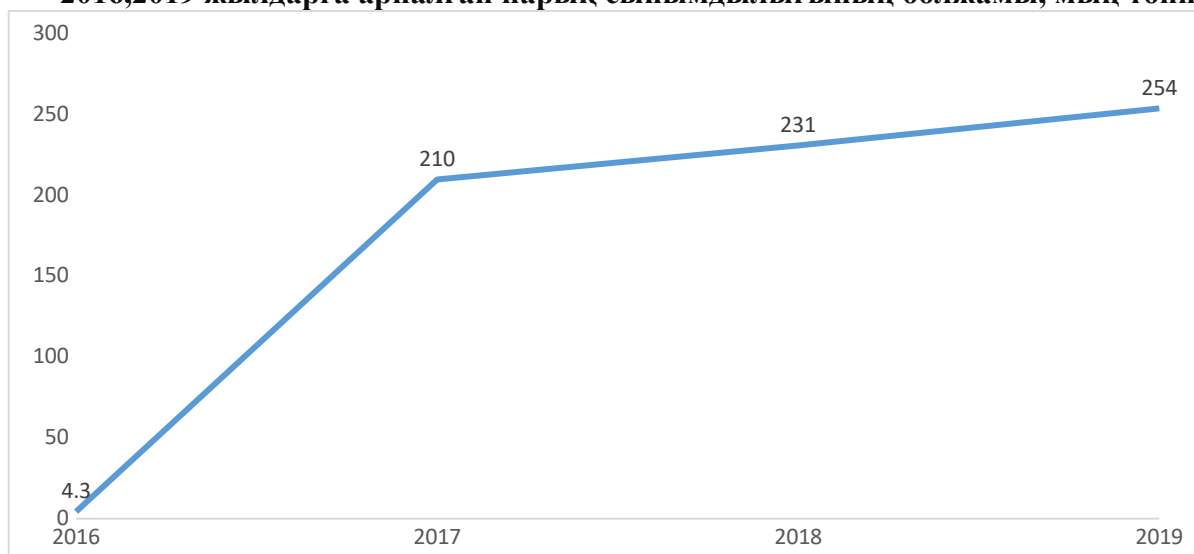
	80,0%	80,6%	80,1%	69,7%
--	-------	-------	-------	-------

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Кестеден көрініп тұрғандай, қазақстандық макарон өнімдеріне сұраныс өз өндірісі есебінен жабылады. Қарастырылып отырған кезең ішінде нарықтың құрылымы отандық өндірістің пайдасына тұрақты болды: макарон өнімдері нарығының көлеміндегі өз өндірісінің үлесі 80% деңгейінде болды. Бірақ 2019 жылы ол 70% - ға дейін төмендегенін атап өткен жөн.

Алдағы 3 жылға нарық сыйымдылығының болжамы. Болжам ҚР ҰЭМ КС ресми деректері негізінде жасалды және импорт, экспорт, ЖІӨ өсу серпіні, нарықтың даму үрдісі және Кеден одағын құрумен ашылған мүмкіндіктер детерминациялаушы факторлар болып табылады.

2016,2019 жылдарға арналған нарық сыйымдылығының болжамы, мың тонна



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

9. Баға шолуы

2017 жылы ішкі нарықта макарон өнімдерінің босату бағалары айлар бойынша маусымдық ауытқуларға ұшырамады. Тек 2018 жылы жылдың әр айында бағаның мерзімді өсуі байқалды. Бірақ макарон өнімдерінің құнындағы ең жоғарғы шыңы 2018 жылғы шілде-қыркүйек аралығында тіркелді.

Өңірлер бойынша барлық тауарлар мен қызметтерге тұтыну бағаларының өсімі (өткен жылдың желтоқсанына % - бен)

	Барлық тауарлар мен қызметтер			
	2016	2017	2018	2019

Қазақстан Республикасы	9,5%	6,2%	7,8%	7,4%
Ақмола облысы	8,4%	7,8%	7,4%	7,0%
Ақтөбе облысы	8,2%	5,8%	7,4%	6,8%
Алматы облысы	8,8%	5,5%	7,5%	7,1%
Атырау облысы	10,2%	6,0%	7,9%	7,1%
Батыс Қазақстан облысы	9,0%	7,4%	7,2%	7,1%
Жамбыл облысы	9,3%	6,2%	7,9%	8,6%
Қарағанды облысы	8,2%	5,9%	7,5%	8,2%
Қостанай облысы	9,4%	5,3%	7,4%	6,8%
Қызылорда облысы	8,8%	5,9%	7,8%	7,4%
Маңғыстау облысы	7,8%	4,6%	6,9%	6,9%
Түркістан облысы	9,1%	6,0%	8,0%	6,8%
Павлодар облысы	9,8%	5,5%	7,6%	7,3%
Солтүстік Қазақстан облысы	9,1%	5,9%	7,5%	8,0%
Шығыс Қазақстан облысы	10,5%	5,7%	8,1%	7,1%
Нур-Султан қаласы	10,7%	6,5%	8,2%	8,9%
Алматы қаласы	10,7%	7,5%	8,0%	6,8%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Өңірлер бойынша азық-түлік тауарларына тұтыну бағаларының өсімі (өткен жылдың желтоқсанына % - бен)

	Азық-түлік тауарлары			
	2016	2017	2018	2019
Қазақстан Республикасы	10,8%	3,0%	10,1%	9,1%
Ақмола облысы	10,3%	2,3%	9,8%	9,4%
Ақтөбе облысы	10,8%	3,8%	8,9%	8,7%

Алматы облысы	9,9%	2,7%	9,3%	9,1%
Атырау облысы	9,4%	2,8%	9,0%	7,3%
Батыс Қазақстан облысы	10,0%	3,0%	10,1%	8,0%
Жамбыл облысы	10,5%	3,8%	10,2%	8,3%
Қарағанды облысы	9,9%	2,4%	9,7%	8,5%
Қостанай облысы	9,1%	2,8%	10,0%	8,5%
Қызылорда облысы	10,7%	3,7%	10,4%	8,9%
Маңғыстау облысы	10,9%	3,2%	10,2%	7,3%
Түркістан облысы	10,7%	4,9%	10,3%	9,7%
Павлодар облысы	11,2%	3,6%	8,8%	9,4%
Солтүстік Қазақстан облысы	10,8%	2,7%	10,3%	7,7%
Шығыс Қазақстан облысы	12,6%	3,1%	9,8%	9,5%
Нур-Сұлтан қаласы	13,2%	1,1%	12,7%	11,7%
Алматы қаласы	10,7%	2,4%	10,3%	9,2%

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Динамика көрсетіп отырғандай, соңғы екі жылда отандық өндіруші кәсіпорындар макарон өнімдеріне белгілеген бағалар өсу үрдісі болды, бұл бірінші кезекте шикізат нарығындағы баға жағдайына байланысты. 2018 жылы макарон өнімдерінің орташа босату бағасы бір килограмм 167,5 теңге деңгейінде қалыптасты, бұл 2017 жылғы деңгейден 9,4% артық.

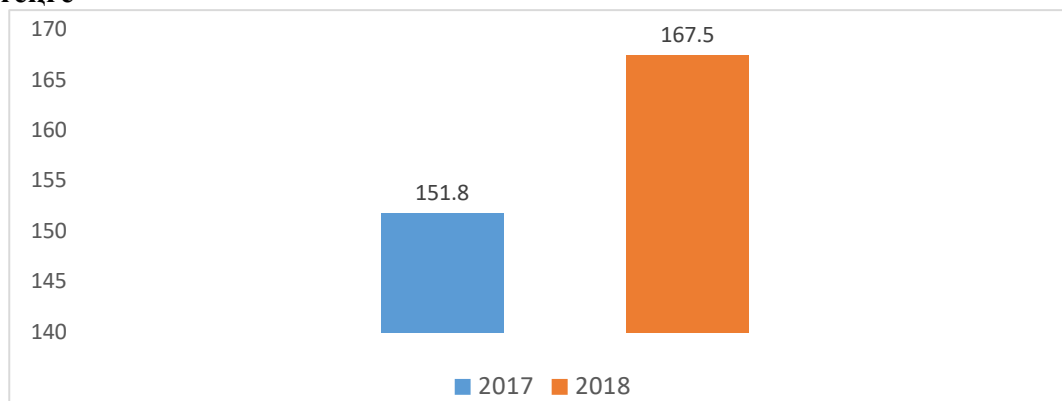
2018 жылғы инфляция, өткен айға пайызбен

	Қаңтар	Ақпан	Наурыз	Сәуір	Мамыр	Маусым	Шілде	Тамыз	Қыркүйек	Қазан	Қараша	Желтоқсан
Қазақстан Республикасы	1,7 %	1,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,3 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %	0,6 %	0,3 %
Ақмола облысы	1,4 %	1,6 %	0,4 %	0,0 %	0,7 %	0,5 %	0,9 %	0,4 %	0,0 %	0,3 %	0,3 %	0,5 %
Ақтөбе облысы	1,6	1,3	0,2	0,5	0,6	0,3	0,9	0,1	0,3	0,2	0,4	0,3

	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Алматы облысы	1,4 %	2,3 %	0,0 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,6 %	0,3 %	0,1 %	0,2 %	1,2 %	- 0,4%
Атырау облысы	1,6 %	1,4 %	0,5 %	0,4 %	1,2 %	0,3 %	0,9 %	0,0 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %	0,2 %
Батыс Қазақстан облысы	1,4 %	1,3 %	0,4 %	0,3 %	0,4 %	0,8 %	0,5 %	0,4 %	0,4 %	0,1 %	0,4 %	0,4 %
Жамбыл облысы	1,8 %	1,2 %	0,9 %	0,1 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	1,2 %	1,4 %	0,1 %	0,3 %	0,2 %
Қарағанды облысы	2,0 %	2,0 %	0,3 %	0,7 %	0,4 %	0,3 %	0,4 %	0,2 %	0,0 %	0,5 %	0,7 %	0,4 %
Қостанай облысы	1,7 %	1,7 %	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %
Қызылорда облысы	1,9 %	1,7 %	0,5 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %	0,1 %	0,2 %	0,3 %	0,1 %	0,4 %	0,6 %
Маңғыстау облысы	2,4 %	0,9 %	0,6 %	0,4 %	0,4 %	0,2 %	0,6 %	0,4 %	0,5 %	0,0 %	0,1 %	0,3 %
Түркістан облысы	1,5 %	1,3 %	1,0 %	0,2 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,5 %	0,4 %	0,1 %	0,5 %	0,1 %
Павлодар облысы	2,0 %	1,1 %	0,6 %	0,5 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %	0,2 %	0,3 %	0,6 %	0,1 %	0,6 %
Солтүстік Қазақстан облысы	1,7 %	1,4 %	0,7 %	0,3 %	0,5 %	0,6 %	1,7 %	0,3 %	0,2 %	0,1 %	0,4 %	0,0 %
Шығыс Қазақстан облысы	1,5 %	1,3 %	0,7 %	1,1 %	0,3 %	0,5 %	- 0,1%	0,0 %	0,2 %	0,4 %	0,4 %	0,6 %
Нур-Сұлтан қаласы	2,2 %	1,2 %	0,3 %	0,6 %	1,0 %	0,0 %	0,6 %	0,3 %	0,5 %	0,2 %	1,3 %	0,4 %
Алматы қаласы	1,6 %	1,6 %	0,2 %	0,6 %	0,7 %	0,3 %	0,4 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,5 %	0,4 %

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Сауда орындарында ұсынылған макарон өнімдерінің орташа бағасы, килограмм үшін теңге



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Осы кестелерді салыстыру Нұр-сұлтан қаласында 2018 жылдың 1 тоқсанында макарон өнімдерінің құны 2017 жылдың осы тоқсанымен салыстырғанда 6,4% - ға төмендегенін көрсетеді. Алайда, 2017 және 2018 жылдардың екінші тоқсанымен салыстырғанда құны 4,2% - ға, ал үшінші тоқсанда тағы 13,9% - ға өсті, төртінші тоқсанда баға өткен жылмен салыстырғанда 7% - ға өсті. 2018 жылдың 4 тоқсанының соңында макарон өнімдерінің құны 2017 жылдың 1 тоқсанының құнына оралды.

Алматы қаласында 2019 жылдың 1 тоқсанында макарон өнімдерінің құны 2017 жылдың осы тоқсанымен салыстырғанда 6,7% - ға өсті. Алайда, 2017 және 2018 жылдардың екінші тоқсанымен салыстырғанда құны 12,2% - ға өсті, ал үшінші тоқсанда тағы да 10,6% - ға өсті, төртінші тоқсанда құны өткен жылмен салыстырғанда 2,3% - ға өсті.

Мұнда макарон өнімдерінің орташа құны 2017 жылы килограммына 131,6 теңгені, ал 2018 жылы килограммына 142,8 теңгені құрады.

Макарон өнімдерінің ең жоғары құны Ақтауда белгіленді, онда макарон өнімдерінің орташа құны 2017 жылы килограммына 214,7 теңгені, ал 2018 жылы – килограммына 243,3 теңгені құрады.

Егер қалалар бойынша макарон өнімдері бағасының өсу қарқынын салыстыратын болсақ, ең үлкен өсім Шымкент қаласында тіркелген, онда 2018 жылдың 1 тоқсанында 2017 жылдың осы тоқсанымен салыстырғанда құны 27,7% - ға өсті. Алайда, 2017 және 2018 жылдардың екінші тоқсанымен салыстырғанда құны тағы 33,6% - ға өсті, ал үшінші тоқсанда тағы 36,2% - ға өсті, төртінші тоқсанда баға өткен жылмен салыстырғанда 34,1% - ға өсті.

2018 жылғы Қазақстанның тоқсандары мен қалалары бойынша бөлінген макарон өнімдерінің орташа бағасы, килограмм үшін теңге

Теңге/кг	2018 жыл
----------	----------

Жалпы Қазақстан	153,3	150,6	149,6	153,7
Нұр-Сұлтан	207,0	191,0	185,0	195,0
Алматы	168,3	166,0	166,0	171,7
Ақтау	213,0	213,0	213,7	219,0
Ақтөбе	143,0	139,0	139,0	140,7
Атырау	169,0	169,0	169,0	169,0
Жезқазған	146,0	146,0	139,0	139,0
Көкшетау	146,0	144,7	144,0	146,0
Қарағанды	128,0	122,7	122,0	128,0
Қостанай	140,0	140,0	140,0	140,0
Қызылорда	135,0	135,0	135,0	137,0
Орал	131,0	131,0	131,3	133,0
Өскемен	159,0	159,0	159,0	166,0
Павлодар	144,0	144,0	144,0	147,7
Петропавл	145,0	144,3	142,0	142,0
Семей	147,0	147,0	147,0	155,0
Талдықорған	162,0	156,7	154,0	158,7
Тараз	130,0	130,0	129,0	132,0
Шымкент	130,0	130,0	130,0	132,0

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

2018 жылғы Қазақстанның тоқсандары мен қалалары бойынша бөлінген макарон өнімдерінің орташа бағасы, килограмм үшін теңге

Теңге/кг	2018 жыл			
	1 тоқсан	2 тоқсан	3 тоқсан	4 тоқсан
Жалпы Қазақстан	161,7	168,0	170,8	169,5
Нұр-Сұлтан	193,7	199,0	210,7	208,7
Алматы	179,7	186,3	183,7	175,7
Ақтау	222,7	240,3	253,0	257,0
Ақтөбе	152,0	158,3	161,7	159,7
Атырау	169,7	174,0	172,7	172,0
Жезқазған	142,0	160,0	160,0	160,0
Көкшетау	147,0	147,0	147,0	155,7
Қарағанды	134,7	142,0	145,3	147,0
Қостанай	144,7	154,0	164,0	157,3
Қызылорда	139,7	141,3	145,0	145,0

Орал	135,0	141,3	145,0	150,0
Өскемен	169,7	175,0	175,0	175,0
Павлодар	154,0	164,7	169,3	165,0
Петропавл	142,0	144,0	145,0	145,0
Семей	160,0	170,0	169,7	169,0
Талдықорған	167,7	169,0	169,0	167,7
Тараз	136,0	142,0	143,0	143,0
Шымкент	166,0	173,7	177,0	177,0

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Деректері бойынша сенсуса (санақ бағаларды) өткізілген КС МАҒАН, баға макарон өнімдеріне ауытқиды 70 теңгеге дейін 725 теңге за килограмм байланысты өндіруші, түрі, макарон және сегмент.

Тұтастай Қазақстан бойынша түрлері бойынша макарон өнімдерінің құны, килограмм үшін теңгемен

Макарон бұйымдар түрлері	Ең төменгі баға, тенге	Элиталық маркалар, тенге	Орташа бағасы, тенге
макарон	76	483	280
рожки	100	200	290
қауырсындар	100	225	260
вермишель	99	225	350
кеспе	100	725	413
қабықшалар	100	220	363
спиральдар	71	205	336

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Макарон өнімдерін өндірушілер арасында салмағы 400 грамм, 1 килограмм, 2 килограмм, 5 килограмм және 10 килограмм қаптамалар таралған.

Әр түрлі сауда нүктелері бөлінісінде макарон өнімдерінің ағымдағы бағасы (теңге/килограмм)

Сауда нүктесі	Құны		РОЖКИ	ҚАУЫРСЫНД	КЕСПЕ		

		МАКАРОН			ВЕРМИШЕЛЬ		ҚАБЫҚШАЛАР	СПИРАЛЬДАР
1. Үлкен азық-түлік супермаркеті	ең төменгі баға	76	100	100	99	100	100	100
	элиталық маркалар	483	200	287	535	725	300	300
	орташа бағасы	279	150	194	317	413	200	200
2. Универсам / Унивадағы шағын азық-түлік бөлімі	минимальная цена	160	167	167	167	150	167	167
	ең төменгі баға	483	485	300	600	650	350	350
	орташа бағасы	322	326	234	384	400	258,5	258,5
3. Жеке тұрған шағын-маркет (аулалардағы, үйдің жанындағы дүкендер)	ең төменгі баға	105	105	105	105	105	105	105
	элиталық маркалар	475	480	420	437	725	625	600
	орташа бағасы	290	293	263	271	415	365	352,5
	ең төменгі баға	225	225	262	225	275	250	250
	элиталық маркалар	275	275	275	275	560	275	250
	орташа бағасы	250	250	269	250	418	262,5	250
	ең төменгі баға	115	100	115	150	187	140	115
	элиталық маркалар	320	320	287	287	300	320	275
	орташа бағасы	218	210	201	219	244	230	195

Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

Әр түрлі сауда нүктелері бөлінісінде макарон өнімдерінің ағымдағы бағасы (теңге/килограмм)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Облыс	МАКАРОНЫ	РОЖКИ	ҚАУЫРСЫНДАР	ВЕРМИШЕЛЬ	КЕСПЕ	ҚАБЫҚШАЛАР	СПИРАЛЬДАР
Батыс Қазақстан облысы	192	182	173	175	263	153	150
Қостанай облысы	187	196	191	186	362	194	183
Жамбыл облысы	207	254	210	207	235	212	203
Түркістан	229	227	177	222	258	220	216
Шығыс Қазақстан	230	224	204	222	242	228	210
Алматы қаласы	224	224	224	231	233	243	232
Қарағанды облысы	256	216	216	216	328	216	221
Маңғыстау облысы	223	229	243	234	248	255	247
Ақтөбе облысы	162	238	222	257	397	213	213
Павлодар облысы	242	245	242	245	245	244	241
Нұр-Сұлтан қаласы	257	249	248	243	259	251	248
Қызылорда облысы	269	269	269	269	250	270	237
Атырау облысы	254	258	165	313	382	250	253
Ақмола облысы	243	185	254	240	314	312	353
Солтүстік Қазақстан облысы	275	275	275	273	275	274	273
Алматы облысы	243	243	225	490	531	234	236

10. Тұтынушылық мінез-құлық

Осы зерттеу шеңберінде сауалнама мәліметтері пайдаланылды.

Сауалнама кезінде халыққа қойылған бірінші сұрақ: **«Макарон өнімдерінің қандай маркаларын білесіз?»**

Қазақстанда ең танымал макарон өнімдерінің маркасы сұлтан болып табылады, бұл респонденттердің 80% - ын атап өтті. Екінші орында макарон өнімдері тәжі. Оны респонденттердің 71% - ы атап өтті. Үшінші орында Цесна макарон (37,1%).

Деректерді жүктеуді болдырмау үшін қосымшада облыстар бойынша деректерді салыстыруды көрсететін кестелер келтірілген. Содан кейін сол

сұрақ қойылды, бірақ жауап нұсқалары көрсетілген карточка көрсетілген. Бұл мәселе респонденттерге бірінші мәселеде көрсетілмеген макарон маркаларын қосымша еске түсіруге мүмкіндік береді.

Сауалнаманың сұрағына **«Сіз соңғы 12 айда (жыл) қандай макарон өнімдерін сатып алдыңыз?»** келесі жауаптар алынды. Респонденттердің басым бөлігі Сұлтан макарон өнімдерін сатып алады және оны респонденттердің 79,6% - ы атап өтті. Сондай-ақ, танымал макарондардың үштігіне Тәж (58,2%) және Цесна (36,5%) маркалары кіреді.

Одан әрі респонденттерден: **«Сіз макарон өнімдерінің қандай маркасын жиі сатып аласыз?»**. Респонденттердің 51,8% - ы негізгі бренд ретінде Сұлтан макарондар, тағы 21,4% - тәжі және 12% - Цесна таңдайды. Макарон өнімдерінің басқа маркалары нашар ұсынылған.

Одан кейін сұхбат алушылар сұрақ қойды: **«Сіз макарон өнімдерінің осы маркаларын неге сатып аласыз?»**. Бұл сұраққа келесі түрде белгіленген жауаптардың бірнеше нұсқасы болжанған. Сонымен, Сұлтан маркасын таңдаудың критерийлері көптеген респонденттерде (50,8% - дан) баға мен сапаның жақсы арақатынасы болып табылады, сондай-ақ сұралғандардың пікірінше, макаронның мәліметтері пісірілмейді.

Корона маркалы макарондарды таңдаудың негізгі факторлары өндіруші марканың танымалдығы (38,1%), сондай-ақ олардың пісірілмеу фактісі (32,1%) болып табылады.

Цесна маркалы макарондарды тұтынушылардың көпшілігі макарон өнімдерінің кең ассортиментіне байланысты таңдайды (14,7%), сондай-ақ олар әрдайым сатылады (14,4%).

Біріктірілген келесі сұрақтарға: **«Сіз әдетте макарон өнімдерінің қандай түрлерін сатып аласыз?»** Және макарон өнімдерінің қандай түрін жиі сатып аласыз" келесі жауаптар алынды. Респонденттердің көпшілігі (62,9%) әдетте пішінді макарон өнімдерін сатып алады, мысалы спиралькалар. Бірақ көбінесе рожки сатып алынады (27,1%).

Бұдан әрі респонденттерден: **«Сіз әдетте макарон өнімдерін қандай түрде сатып аласыз?»**. Сұралғандардың 75% - ы, ал бұл көпшілігі қаптамада макарондар сатып алуды қалайды.

Макарон өнімдерін сатып алу әдеттері

Осы блоктың басында "макарон өнімдерін жиі сатып алуды қалайтыныңызды айтыңыз" деген сұрақ қойылды.

Макарондар көбінесе үйде шағын маркетингте немесе дүкендерде сатып алынады. Мұны сұралғандардың 36% атап өтті. Сондай-ақ, респонденттер макарондарды үлкен супермаркеттерде (28%) жиі сатып алады.

Келесі сұрақтың мақсаты макарон өнімдерін сатып алу жиілігін анықтау болды

«Сіз әдетте макарон өнімдерін қаншалықты жиі сатып аласыз?».

Респонденттердің көпшілігі (45%) айына 2-3 рет макарон өнімдерін сатып алады. Сұралғандардың тағы 25% - ы айына 1 рет, 19% - аптасына 1 рет, 7% - аптасына бірнеше рет және 4%-1,5-2 айда 1 рет макарондар сатып алады.

Содан кейін сұхбат алушылар **«Қандай көлемде, сіз әдетте макарон өнімдерін сатып аласыз?».**

Халықтың негізгі бөлігі (39%) макарондарды 400 грамм қаптамамен сатып алады. 2 килограмм көлемінде сұралғандардың 26%, 1 килограмм сатып алады

– 21%. 3 килограммнан астам көлемде респонденттердің 12% - ын сатып алады. 2% сатып алу үшін 250 грамм сатып алады және бұл тез дайындалатын макарон өнімдері.

Одан әрі, макарон өнімдерін таңдау және респонденттерді сегменттеу процесін анықтау мақсатында **«Сіз әдетте қандай да бір макарон өнімдерін сатып алу туралы шешім қабылдайсыз деп ойлаңыз. Сізге бірнеше тұжырым оқылатын болады, ал сіз қандай да бір тұжырыммен келісуіңіздің дәрежесін 5 балдық шкала бойынша бағалайсыз».** Халықтың 88%-ы ең алдымен, макарон сапасына сенімді. Сондай-ақ, сауалнамаға қатысқандардың 83,6% - ы олардың сүйікті маркасы ең сапалы деп санайды. Респонденттердің 69,2% - ы әдетке байланысты өз маркасын сатып алуға бейім. Респонденттердің 50,2% - ы адалдыққа жатпайды, өйткені сауда нүктесінде табу оңай макарон өнімдерінің маркасын сатып алады. Сұралғандардың 27,8% - ы жаңашыл болып табылады, өйткені макарон өнімдерінің жарнамасына үлкен назар аударады. Сұралғандардың 14,4% - ы тек қана баға таңдау факторларының жақтаушылары болып табылады.

Халықтың макарон өнімдерінің түрлі маркаларына қатынасы

Осы блоктың бірінші сұрағы ретінде біз сұрадық:"макарон өнімдерінің аталған маркаларының әрқайсысына сіздің көзқарасыңызды бағалаңыз".

Респонденттердің 76% - ы Сұлтан маркасын, 54% - тәж және 32,1% - Цесна маркасын оң бағалады.

Келесі сұрақта респонденттерден макарон өнімдерінің түрлі маркаларының кейбір сипаттамаларына қанағаттанушылық дәрежесін бағалауды сұрады.

Егер маркалар бойынша сипаттамаларды салыстыратын болсақ, барлық көрсеткіштер бойынша Сұлтан макарон өнімдері көш бастап тұр. Осы брендтің барлық критерийлерінің арасында ассортименттің кеңдігі бағаланды. Корона мен Цесна маркаларында-бұл марканың танымалдығы, Макфа-өнім сапасы, Кемми үшін – бұл дүкендердегі баға, орау сапасы және

қол жетімділік сияқты бірнеше көрсеткіштер, Смак өнім мен қаптаманың сапасын бөледі, Мадина-бұл баға мен ассортименттің кеңдігі.

Одан әрі макарон өнімдерінің маркалары бойынша жеке сипаттамаларды салыстырамыз.

Респонденттер макарон өнімдерінің құнымен қанағаттануды бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан. Бұл марканың құны сауалнамаға қатысқандардың 74% қанағаттандырылды.

Респонденттер макарон өнімдерін қаптау сапасына қанағаттануды бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан. Бұл марканың қаптамасының сапасына сұралғандардың 72% қанағаттанған.

Сауалнамаға жауап берушілер макарон өнімдерінің қаптамасының дизайнымен қанағаттанушылығын бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан. Бұл марканың қаптамасының дизайнымен сұралғандардың 72% қанағаттандырылды.

Респонденттер макарон өнімдерінің сапасына қанағаттануды бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан. Сұралғандардың 76% - ы осы марканың өнім сапасына қанағаттандырылды.

Респонденттер макарон өнімдерінің ассортиментінің бар-жоғына қанағаттануды бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан. Бұл марканың ассортиментімен сұралғандардың 76% қанағаттандырылды.

Респонденттер дүкендегі макарон өнімдерінің қолжетімділігіне қанағаттанушылықты бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан, сұралғандардың 76% қанағаттанған.

Респонденттер макарон өнімдерінің маркаларының танымалдығына қанағаттануды бағалады. Маркалар арасында көшбасшы Сұлтан, сұралғандардың 76% қанағаттанған

11. Жобаның өнімі/қызметі бойынша қалыптасқан нарық конъюнктурасының сипаттамасы

Қазақстанда" TNS Gallup Media Asia "компаниясы жүргізген" Media Marketing Index1 " зерттеу нәтижесі бойынша макарон өнімдерін халықтың 97% тұтынады.

Макарон өнімдерінің маркаларын білу мен тұтынуды талдау кезінде "Сұлтан"маркасымен ұсынылған отандық өндіріс өнімдері таным мен тұтыну бойынша да үлкен алшақтықпен келе жатқанын байқауға болады. Бұл марканы макарон өнімдерін тұтынушылардың 91% біледі. "Сұлтан" маркалы тұтынушылар саны макарон тұтынатын халықтың 81% құрайды. "Әділ" маркасы көшбасшылардың бестігін тиісінше 13% және 5% білу және тұтыну бойынша пайыздық көрсеткіштермен аяқтайды.

Макаронды белсенді қолдану осы өнімді тұтынушылар арасында кейбір сатып алу әдеттерін қалыптастырды. Мысалы, тұтынушылардың жартысы орамада макарон өнімдерін сатып алуды қалайды. Макарон өнімдерін тұтынушылардың 25,4% - ы өлшеп-өлшейтін макарон өнімдерін көреді. 24,8% бұл ретте принципті артықшылықтар жоқ екенін атап өтті.

Өнімді өткізу. Компанияның коммерциялық қызметі төлем қабілеті бар тұтынушыларды іздеуге және олармен ұзақ мерзімді шарттық байланыстар орнатуға бағытталуы тиіс.

Баға стратегиясы. Баға стратегиясы мынадай іс-шараларды көздейді:

- бәсекелестердің баға саясатын зерттеу;
- жеңілдіктер жүйесін пайдалану;
- шығындарды өтеуді және қолданыстағы заңнаманы ескере отырып, бағаларды қалыптастыру;
- икемді төлем нысандарын ұсыну – төлемді кейінге қалдыру жүйесін енгізу.

Осы жоба шеңберінде тауардың бір түрі – ассортиментте макарон өнімдері іске асырылатын болады.

Макарон өнімдері бидай ұнынан және судан дайындалған, түтік тәрізді немесе басқа да бұйымдар түрінде қалыпталған, қалдық ылғалдылыққа дейін 13% - дан аспайтын кептірілген, олар сапа көрсеткіштерін төмендетпей бір жыл бойы қалыпты жағдайда сақталуы мүмкін кептірілген Тұщы қамырды білдіреді. Олар сондай-ақ қалдық ылғалдылығы 19% және өткізу мерзімі 24 сағаттан 3 тәулікке дейін жартылай дайын өнім түрінде де өндірілуі мүмкін.

Макарон өнімдері - бұл басқалардың алдында айтарлықтай артықшылықтары бар бағалы азық-түлік өнімі:

1. ұзақ сақтау-1 жыл қасиеттерін өзгертпей;
2. тез және оңай дайындау;
3. жоғары тағамдық құндылығы бар (100 г құрғақ өнімдерден дайындалған тағам - 10% адам ағзасына қажетті ақуыздар мен көмірсулардың тәуліктік мөлшерін қанағаттандырады);
4. макарон өнімдері - ақуыздар мен көмірсулардың қоректік заттарының жоғары сіндірілуі байқалды.

12. Жобаны іске асыру нәтижесінде пайда болатын өнімге (тауарларға/қызметтерге) сұраныстың қазіргі және болжамды конъюнктурасын талдау - проблемалар, шешімдер, іске асырылатын жобалардың мәртебесі

Осы жоба аясында Қазақстан бойынша халықпен әзірленген және бекітілген сауалнама негізінде сұхбат жүргізілді.

Сауалнама кезінде халыққа қойылған бірінші сұрақ: **«Макарон өнімдерінің қандай маркаларын білесіз?»**

Қазақстанда ең танымал макарон өнімдерінің маркасы сұлтан болып табылады, бұл респонденттердің 80% - ын атап өтті. Екінші орында макарон өнімдері тәжі. Оны респонденттердің 71% - ы атап өтті. Үшінші орында Цесна макарону (37,1%).

Деректерді жүктеуді болдырмау үшін қосымшада облыстар бойынша деректерді салыстыруды көрсететін кестелер келтірілген.

Содан кейін сол сұрақ қойылды, бірақ жауап нұсқалары көрсетілген карточка көрсетілген. Бұл мәселе респонденттерге бірінші мәселеде көрсетілмеген макарон маркаларын қосымша еске түсіруге мүмкіндік береді.

Алғашқы аталған үш марканың көшбасшылығын атап өтті: макарон өнімдері Сұлтан сұралғандардың 87,3% – ы, тәжі – 84% және Цесна-68,9%.

Сауалнаманың сұрағына **«Сіз соңғы 12 айда (жыл) қандай макарон өнімдерін сатып алдыңыз?»** келесі жауаптар алынды. Респонденттердің басым бөлігі Сұлтан макарон өнімдерін сатып алады және оны респонденттердің 79,6% - ы атап өтті. Сондай-ақ, танымал макарондардың үштігіне Тәж (58,2%) және Цесна (36,5%) маркалары кіреді.

Одан әрі респонденттерден **«Сіз макарон өнімдерінің қандай маркасын жиі сатып аласыз?»**. Респонденттердің 51,8% - ы негізгі бренд ретінде Сұлтан макарондар, тағы 21,4% - тәжі және 12% - Цесна таңдайды. Макарон өнімдерінің басқа маркалары нашар ұсынылған.

Одан кейін сұхбат алушылар сұрақ қойды: **«Сіз макарон өнімдерінің осы маркаларын неге сатып аласыз?»**. Бұл сұраққа келесі түрде белгіленген жауаптардың бірнеше нұсқасы болжанған. Сонымен, Сұлтан маркасын таңдаудың критерийлері көптеген респонденттерде (50,8% - дан) баға мен сапаның жақсы арақатынасы болып табылады, сондай-ақ сұралғандардың пікірінше, макаронның мәліметтері пісірілмейді.

Корона маркалы макарондарды таңдаудың негізгі факторлары өндіруші марканың танымалдығы (38,1%), сондай-ақ олардың пісірілмеу фактісі (32,1%) болып табылады.

Цесна маркалы макарондарды тұтынушылардың көпшілігі макарон өнімдерінің кең ассортиментіне байланысты таңдайды (14,7%), сондай-ақ олар әрдайым сатылады (14,4%).

Біріктірілген келесі сұрақтарға: **«Сіз әдетте макарон өнімдерінің қандай түрлерін сатып аласыз?»**. Және макарон өнімдерінің қандай түрін жиі сатып аласыз" келесі жауаптар алынды. Респонденттердің көпшілігі (62,9%) әдетте пішінді макарон өнімдерін сатып алады, мысалы спиралькалар. Бірақ көбінесе рожки сатып алынады (27,1%).

Бұдан әрі респонденттерден **«Сіз әдетте макарон өнімдерін қандай түрде сатып аласыз?»**. Сұралғандардың 75% - ы, ал бұл көпшілігі қаптамада макарондар сатып алуды қалайды.

Осы блоктың басында **«Макарон өнімдерін жиі сатып алуды қалайтыныңызды айтыңыз»** деген сұрақ қойылды.

Макарондар көбінесе үйде шағын маркетингте немесе дүкендерде сатып алынады. Мұны сұралғандардың 36% атап өтті. Сондай-ақ, респонденттер макарондарды үлкен супермаркеттерде (28%) жиі сатып алады.

Келесі сұрақтың мақсаты макарон өнімдерін сатып алу жиілігін анықтау болды

«Сіз әдетте макарон өнімдерін қаншалықты жиі сатып аласыз?».

Респонденттердің көпшілігі (45%) айына 2-3 рет макарон өнімдерін сатып алады. Сұралғандардың тағы 25% - ы айына 1 рет, 19% - аптасына 1 рет, 7% - аптасына бірнеше рет және 4%-1,5-2 айда 1 рет макарондар сатып алады.

Содан кейін сұхбат алушылар **«Қандай көлемде, сіз әдетте макарон өнімдерін сатып аласыз?»**.

Халықтың негізгі бөлігі (39%) макарондарды 400 грамм қаптамамен сатып алады. 2 килограмм көлемінде сұралғандардың 26%, 1 килограмм сатып алады

– 21%. 3 килограммнан астам көлемде респонденттердің 12% - ын сатып алады. 2% сатып алу үшін 250 грамм сатып алады және бұл тез дайындалатын макарон өнімдері.

Одан әрі, макарон өнімдерін таңдау және респонденттерді сегменттеу процесін анықтау мақсатында **«Сіз әдетте қандай да бір макарон өнімдерін сатып алу туралы шешім қабылдайсыз деп ойлаңыз. Сізге бірнеше тұжырым оқылатын болады, ал сіз қандай да бір тұжырыммен келісуіңіздің дәрежесін 5 балдық шкала бойынша бағалайсыз»**.

Халықтың 88%-ы ең алдымен, макарон сапасына сенімді. Сондай-ақ, сауалнамаға қатысқандардың 83,6% - ы олардың сүйікті маркасы ең сапалы деп санайды. Респонденттердің 69,2% - ы әдетке байланысты өз маркасын сатып алуға бейім. Респонденттердің 50,2% - ы адалдыққа жатпайды, өйткені сауда нүктесінде табу оңай макарон өнімдерінің маркасын сатып алады. Сұралғандардың 27,8% - ы жаңашыл болып табылады, өйткені макарон өнімдерінің жарнамасына үлкен назар аударады. Сұралғандардың 14,4% - ы тек қана баға таңдау факторларының жақтаушылары болып табылады.

13. Іске асырылған жобалардың сипаттамасы (объектінің функционалы, артықшылықтары мен кемшіліктері)

Ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу ҚазҒЗИ деректері бойынша диірмен кәсіпорындарының жалпы өндірістік қуаты жалпы республика бойынша 5939,6 мың тоннаны құрады, оның ішінде ірі кәсіпорындар бойынша - 5724,3 мың тонна орташа кәсіпорындар бойынша — 215,3 мың тонна пайдалану коэффициенттері тиісінше 59,7%, 59,0% және 77,8% болғанда.

Өңірлер бөлінісінде өндірістік қуат (басым болу тәртібімен) Оңтүстік өңір бойынша — 45,3% пайдалану коэффициенттері кезінде 2471,9 мың т; Солтүстік бойынша — 1727,0 мың т (69,5%), Орталық-Шығыс бойынша — 1411,2 мың т (72,4), Батыс бойынша — 329,5 мың т (пайдалану коэффициенті 56,5%) құрайды.

Облыстар бөлінісінде қуатты пайдалану коэффициенті 39% (Алматы) - 76,4% (Қостанай) шегінде жатыр.

Республика кәсіпорындарын және өңірлер бөлінісінде орналастыру жөніндегі технологиялық карталарды талдау диірмен кәсіпорындарын, сондай-ақ макарон өнімдері мен жарманы өндіру жөніндегі кәсіпорындарды орналастыру ұтымды емес екенін көрсетеді, бұл өндірілетін өнімді тасымалдаудың едәуір көлемінің қажеттілігін негіздейді. Ал нақты өңірде өнімділігі жоғары кәсіпорындардың көп санын орналастыру өндірістік қуаттың төмендеуіне әкеледі. Мысалы, Алматы облысындағы диірмен кәсіпорындарының ең үлкен қуаты жылына 1849,5 мың тоннаны құрайды, тек 39% - ға ғана пайдаланылады, ал жалпы оңтүстік өңір бойынша 2471,9 мың тоннаны құрайтын қуат 45,3% - ға пайдаланылады.

Кейбір ірі отандық макарон өнімдерін өндірушілер бойынша анықтамалық ақпарат:

«Сұлтан Макароны» өнеркәсіптік кешені

"Сұлтан Макароны" ұн, жарма және макарон өндіретін өнеркәсіптік кешен 1996 жылдың ақпанында Солтүстік Қазақстан облысының Петропавл қаласында құрылды. Бүгінгі күні "Сұлтан Макароны" фабрикасы нарыққа бидайдың қатты сортынан жасалған ұнтақ жармасы, Кебек, екінші сорға ұнын және 27 жұқа және қалың макарон өнімдерін ұсынады.

Фабрикада "Бюхлер" (Швейцария) макарон өндірісінің жабдықтары және "Ричарелли" (Италия) және "Boschw/Голландия.

Фабрика айына 3400 тонна макарон өнімдерін, 600 тонна ұн, 1100 тонна ұнтақ жармасын өндіреді және айына 100 тонна өнімді сақтауға мүмкіндігі бар.

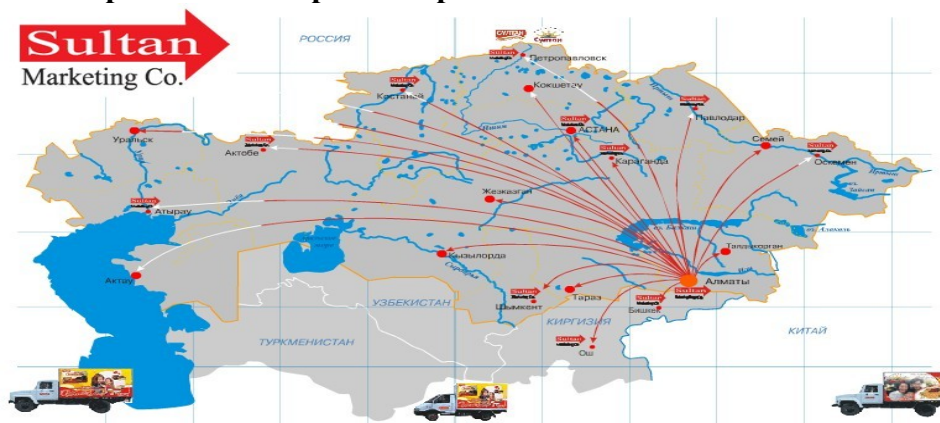
"Сұлтан Макароны" кешенінің құрамына элеватор, диірмен, макарон фабрикасы және өнім сапасын бақылауға арналған зертхана кіреді. Диірмен жұмысы және сапаны бақылау компьютерлік техниканың көмегімен толық басқарылады.

Макарон өнімдері өндірілетін кешенде макарон өнімдерінің жұқа және қалың түрлерін дайындайтын үш желілі жабдық бар. Өндірістік желілер силикон қоспасы бар тот баспайтын болаттан жасалған материалдардан тұрады.

"Сұлтан" сауда маркасының өнімдерін тарату және өткізу үшін 1996 жылы "Сұлтан Маркетинг" компаниясы құрылды, оның бас кеңсесі Алматы қаласында орналасқан.

Бүгінгі күні "Сұлтан Маркетинг" өз қызметін Қазақстанның 11 өңірінде және 7 елде жүзеге асырады. Компания көлікпен, қойма үй-жайларымен қамтамасыз етілген өзінің филиалдары, көтерме және дистрибьюторлық компаниялар желісі өте ірі таратушылар штатына ие. "Маркетинг сұлтанының" іске асыру қуаты аптасына 17 000 клиенттерді (тауарды сату нүктелерін) құрайды. Фирма жалпы алаңы 15 000 м² жабық қойма бөлмелерін пайдаланады және өзінің құрылған күнінен бастап 14 елмен, оның ішінде Ресеймен, Украинамен, Қырғызстанмен, Тәжікстанмен, Өзбекстанмен, Ауғанстаннан, Моңғолиямен, Түркменстанмен, Литвамен, Белоруссиямен, Германиямен және Қытаймен экспорттық қарым-қатынасы бар. 2016 жылдың сәуір айының соңында макарондар Сұлтан Германияға экспорттала бастады.

«Сұлтан Маркетинг» дистрибьюторлық желісі



Дереккөз: «Султан Маркетинг»

1. «Цесна-Астық» концерні

"Цесна-Астық" Концерні Қазақстанның тамақ индустриясы саласындағы жетекші компанияларының бірі болып табылады.

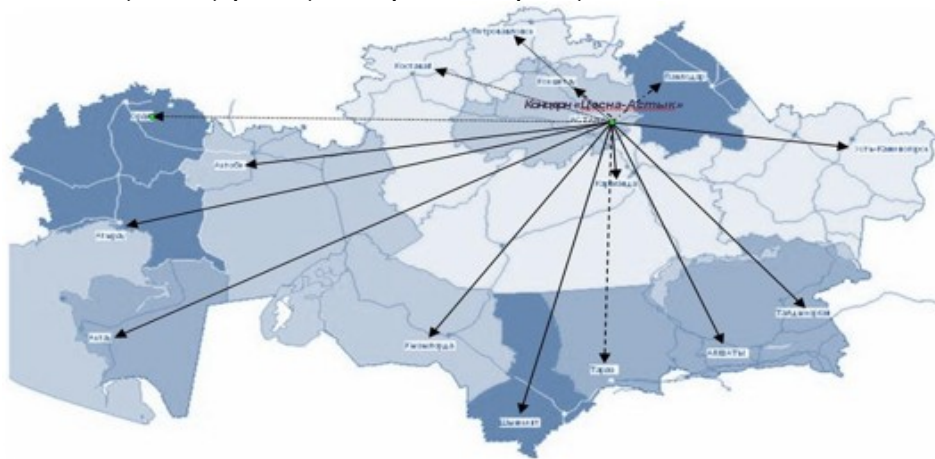
Өндірістік қуаттар Нұр-Сұлтан қаласында орналасқан.

Қызметтің негізгі бағыты тамақ өнімдерін өндіру, сондай-ақ дистрибуциялық және девелоперлік қызметті жүзеге асыру болып табылады. Өндірілетін өнімнің номенклатурасы:

- сортты бидай ұны;
- қара бидай ұны;
- макарон жармасы;
- макарон өнімдері;
- нан, нан-тоқаш және кондитерлік өнімдер;
- "денсаулық өнімдері" сериясы»;
- құрама жем.

Макарон өнімдері бидай сұрыпталған макарон жармасынан, BУHLER AG швейцариялық фирмасының жабдықтарында және технологиясы бойынша жасалады және кең ассортиментке ие: қауырсын, өрмекші, орамал, спираль, тік мүйіз, тарақ, ұлтарақ, мүйіз және т.б. бағалау Өндірістік қуаты жылына 13 мың тоннадан астам. Топтық қаптама: полипропиленді қаптар 5 кг-нан және 10 пакет 2 кг-нан салынады.

«Цесна-Астық» концернінің дистрибуторлық желісі



АҚ «Желаев нан өнімдері комбинаты»

Кәсіпорын 1988 жылы 28 желтоқсанда Желаев элеваторы негізінде құрылған. 1998 жылдан бастап "Астық индустриясы" Қазақ астық компаниясының құрамына кіреді. Компания Батыс Қазақстан облысы Орал қ. Желаев станциясының аумағында орналасқан.

Комбинат қызметінің негізгі түрлері: ұн, макарон өнімдерін өндіру, қара қараны сақтау, кептіру және өңдеу, қара қараны тарту бойынша қызметтер, қара қараның және оны қайта өңдеу өнімдерінің, Чернобыль және майлы

дақылдардың сапасына сертификаттық сынақ жүргізу бойынша қызметтер, астықты және дайын өнімді автомобиль және темір жол көлігімен жөнелту бойынша қызметтер.

АҚ «Желаев нан өнімдері комбинаты» кәсіпорындар мен қосалқы объектілердің бірыңғай кешені:

- жоғары өнімді ұн зауыты;
- дайындау және өнеркәсіптік элеваторлар;
- макарон фабрикасы;
- нан пісіретін қара бидай ұнын өндіретін диірмен.

Комбинаттың "Астық индустриясы" Қазақ астық компаниясының құрамына кіруімен өндірілетін дайын өнім "КОРОНА" бірыңғай сауда маркасымен шығарыла бастады.

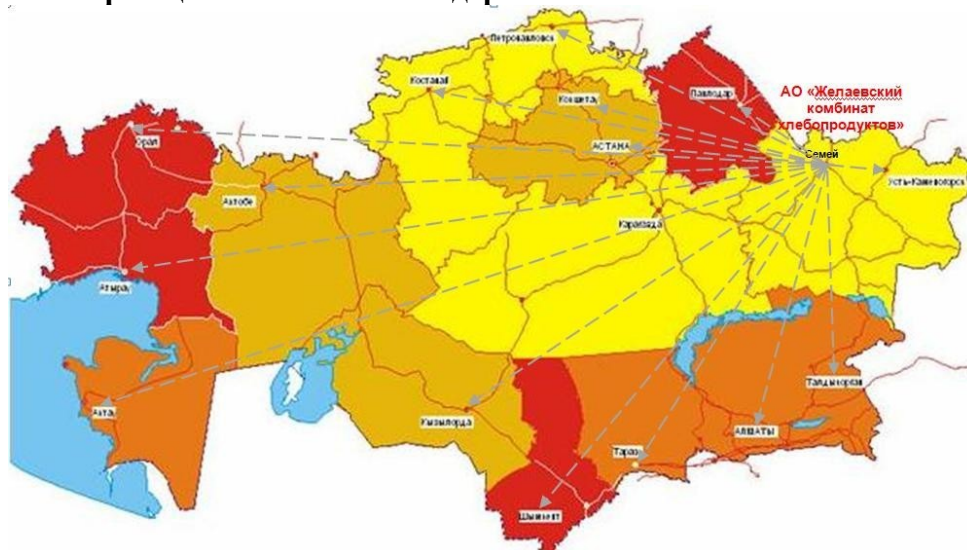
Шығарылатын өнімнің номенклатурасы:

- бидай және қара бидай ұны;
- ұнтақ жармасы;
- макарон өнімдері бойынша пакеттердегі 400 г, 500 г, 900 г, 2 және 5 кг;
- кебек.

Макарон өнімдерін шығару бойынша өндірістік желінің бағалау қуаты жылына шамамен 12 мың тоннаны құрайды.

Өндірілетін өнім ішкі нарықта да, Ресей, Украина, Грузия, Өзбекстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Ауғанстан сияқты елдерге де сатылады.

АҚ дистрибьюторлық «Желаев нан өнімдері комбинаты» желісі



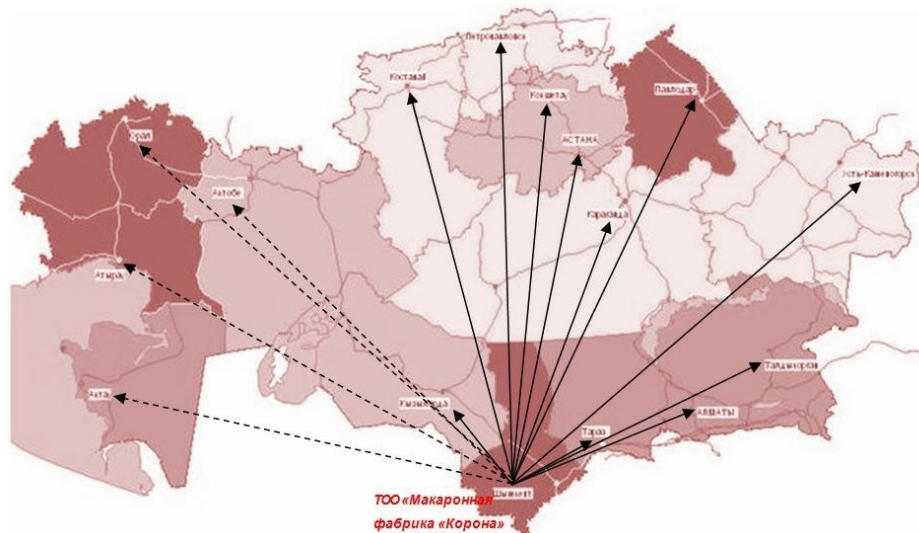
Дереккөз: АҚ «Желаев нан өнімдері комбинаты»

ЖШС «Корона Макарон фабрикасы»

ЖШС «"Корона" Макарон фабрикасы» Түркістан облысында орналасқан. "Астық индустриясы" компаниялар тобына кіреді. Қазақстан нарығында "Корона" Макарон фабрикасы 1983 жылдан бастап жұмыс істейді және Қазақстандағы ең ірі макарон өндірушілердің бірі болып табылады.

"Корона" Макарон фабрикасының ассортиментінде 25-тен астам макарон өнімдері, оның ішінде 5 түрі ұзын кесілген және 21 түрі қысқа кесілген макарон өнімдері бар. Олар Италияндық фирмалардың заманауи жабдықтарында өндіріледі «BRAIBANTI» и «PAVAN». Шығарылатын өнімнің барлық ассортименті бойынша макарон желісінің қуаты айына 1700 тоннаға жетеді, оның ішінде: "Pavan" желісінде жалпы өнімділігі айына 1050 тонна және "Braibanti" желісінде - айына 650 тонна. Ұн ҚР солтүстік аймақтарынан жеткізіледі ("Корона"ұны). Өнім ішкі және сыртқы нарықта сатылады.

ЖШС «Макарон фабрикасы "Корона"» дистрибьюторлық желісі



Дереккөз: ЖШС «Макарон фабрикасы "Корона"»

АҚ "Шығыс-Қазақстан ұн-құрама жем комбинаты»

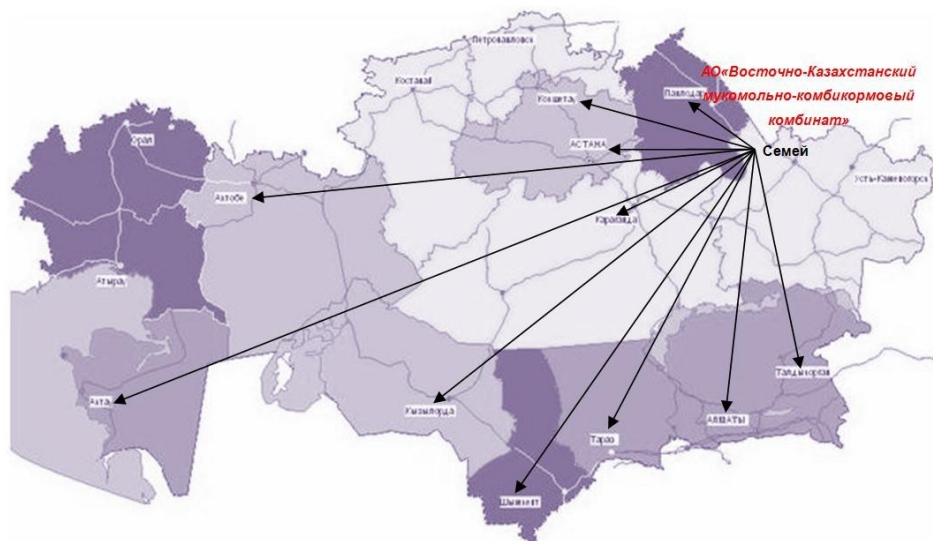
АҚ "Шығыс-Қазақстан ұн-құрама жем комбинаты» Қазақстан және ТМД елдерінің нарығында 70 жылдан астам жұмыс істеп келеді және Қазақстан Республикасындағы ұн өнімдерін ең ірі тауар өндірушілердің бірі болып табылады.

"ШҚ МКК "АҚ-ның барлық өнімі" Ардагер" брендімен шығарылады.

Макарон өнімдері жоғары сорттың 13 түрі өндіріледі. Макарон өнімдерін шығаратын цех итальяндық және ресейлік жабдықтармен жабдықталған. Макарон желісінің өнімділігі тәулігіне 20 тоннаны құрайды. Макарон өнімдері 10, 5, 2 кг полиэтилен белгілеріне және полипропилен

пакеттеріне өлшенеді, бірақ 400 гр. Италияндық "ItalPak" фирмасының орау желісі орнатылған.

АҚ «Шығыс Қазақстан ұн-құрама жем зауыты» дистрибьюторлық желісі



Дереккөз: АҚ «Шығыс Қазақстан ұн-құрама жем зауыты» дистрибьюторлық желісі

«КЭММИ» компаниясы

"КЭММИ" компаниясы Павлодар қаласында орналасқан, бесбармақ, лагман, сорпа кеспесі және макарон өнімдерін жетекші өндірушілер мен жеткізушілердің қатарына кіреді, өзінің тауарлық белгісі бар. Оның өнімдері бүкіл Қазақстан, Қырғызстан, Германия, Ресейдің көптеген аймақтарында сатылады. Нарықта 1997 жылдан бастап жұмыс істейді.

"КЭММИ" кеспесінің технологиялық әзірлемесі "КЭММИ" компаниясының зияткерлік меншігі болып табылады және бұл өнім үшін СТ № 001 жеке Мемлекеттік стандарты қолданылады.

Бүгінгі таңда компанияда "Бюллер"неміс компаниясы желісінде макарон өнімдерінің 20-ға дейінгі түрін шығару жолға қойылған.

"КЭММИ" макарон өнімдері қатаң түрде компанияның өз өндірісінің ұнынан дайындалады және 400 г, 2 кг, 5 кг және 10 кг пакеттерде шығарылады.

Республиканың ірі кәсіпорындары шығаратын макарон өнімдерінің тауар номенклатурасын зерделеу өнімнің кең ассортиментін өндіру қажеттілігін растайды. Бұл ретте жұмыс істеп тұрған ірі кәсіпорындардың тауарлық ассортименті шамамен 25-30 макарон түрін құрайды.

«КЭММИ» компаниясының дистрибьюторлық желісі



Дереккөз: «КЭММИ» компаниясы

Солтүстік Қазақстан облысында макарон өнімдерін өндіретін жетекші кәсіпорын "Сұлтан-элеватор-диірмен-макарон кешені" ақ ("Сұлтан"сауда маркасы) болып табылады.

Батыс Қазақстан облысында макарон өнімдерінің ірі өндірушісі "Желаев нан өнімдері комбинаты" АҚ ("Корона"сауда маркасы) болып табылады.

Түркістан облысында макарон өнімдерін өндіру бойынша көшбасшы болып "Корона "Макарон фабрикасы" ЖШС ("Корона"сауда маркасы) табылады.

АҚ "Желаев нан өнімдері комбинаты " және "Корона" Макарон фабрикасы "ЖШС" Астық индустриясы" компаниялар тобына кіреді.

Дистрибуция схемалары мен өнімді нарыққа жылжыту арналарына шолу.

Нарықта табысты қызмет ету үшін кез келген кәсіпорын өзінің өткізу саясатын қалыптастыру кезінде екі өзара байланысты міндетке назар аударуы тиіс: бұл экономикалық пайда алу және тұтынушылардың әртүрлі сұраныстарын қанағаттандыруға барынша бағдар.

Әрине, өнімді нарықта табысты жылжытудың КЕПШІ, бірінші кезекте, "сапа-баға" параметрлерінің оңтайлы арақатынасы, басқаша айтқанда, төмен баға көрсеткіштері кезінде өнімнің жоғары сапасы болып табылады, бұл, әрине, өндірістің көптеген факторларымен және озық технологияларды қолданумен байланысты. Яғни, бастапқыда тауар-Өндірістік саясатты қатесіз анықтау қажет.

Макарон нарығында табысты бәсекелесу үшін өте икемді өткізу саясаты қолданылуы керек, бұл көптеген факторларға байланысты:

- нарықта отандық және сыртқы жеткізушілер мен өндірушілер тарапынан күшті бәсекелестік орнатылған;
- нарық ұсыныстар нарығы ретінде сипатталады;
- өнімнің сапалық параметрлерін жақсарту үрдісі байқалады;
- ойластырылған маркетингтік стратегияның қолданылуы (трансферті) байқалады;
- шикізат нарығының конъюнктурасының жоғары деңгейі (әсіресе бидай нарығында);
- өткізу сегменттерінің бытыраңқылығы;
- тұтыну талаптарын күшейту;
- "көршілес" нарықтық секторлардың ("fast food" және басқа да аспаздық өнімдердің нарығы) және басқалардың қарқынды дамуы.

Өткізу саясатының табыстылығы келесі іс-шараларды іске асырумен байланысты:

- Тауар ассортиментін дұрыс таңдау;
 - Алға жылжыту бойынша белсенді шаралар;
 - Баға белгілеу саясаты;
 - Дамыған көлік инфрақұрылымы бар дистрибьюторлық желінің болуы.
- Өнімді өткізуді жандандыру бойынша негізгі іс-шаралар төменде келтірілген:
- көрмелерге қатысу;
 - презентациялар;
 - семинарлар ұйымдастыру;
 - БАҚ жарнама;

- Интернет арқылы жарнама;
- жеке байланыс;
- имидждік материалдарды тарату.

Отандық консалтингтік компаниялар жүргізген зерттеулер Ел ішіндегі коммуникацияның ең тиімді арналары БАҚ арқылы жарнама және көрмелерге қатысу болып табылатынын көрсетті. Шетелде-көрмелер мен Интернет.

Кезінде трансферттік басқа өзіндік құны ескерілуі тиіс среднерыночная бағасы бәсекелестер, және қажет сараланған тәсіл байланысты мақсатты сегменттері.

Республиканың макарон саласында негізгі бәсекелестік ірі отандық компаниялар арасында жүріп жатыр, сонымен қатар ірі ресейлік жеткізушілер белгілі бір дәрежеде жағдайға әсер етеді. Макарон өнімдерін жоғары технологиялық жабдықтарда өндіре отырып, олар ұсақ қатысушыларды нарықтан ығыстырады.

Бәсекелестік жағдайында өткізу нарығында табысты жұмыс істеу КЕПІЛІ дамыған көлік инфрақұрылымы бар дистрибьюторлық желінің болуы болып табылады.

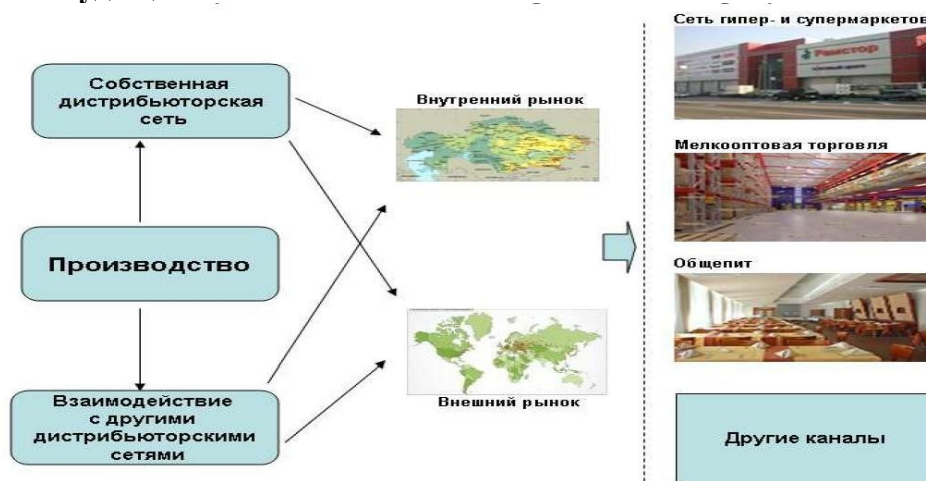
Ең жақсы нұсқа-меншікті дистрибьюторлық желінің болуы.

Басқа дистрибьюторлық жүйелермен де ынтымақтасуға болады.

Жалпы, өнімді өткізу арналары бойынша жылжытудың жалпы схемасы суретте келтірілген.

Дистрибьюторлық желілердің көмегімен таратылатын өнім гипер - және супермаркеттер, ұсақ көтерме сауда, қоғамдық тамақтану және басқа да арналар арқылы соңғы тұтынушыларға жетеді.

Өнімді жылжытудың жалпы схемасы



Дереккөз: «ҚР ҰЭМ СК»

14. SWOT - талдау-әлеуетті күшті және әлсіз жақтарын, жобаны іске асыру шеңберінде болжанатын тауарлардың, жұмыстардың, қызметтердің мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтау және бағалау (есептерді қоса бере отырып, маркетингтік зерттеулер жүргізудің пайдаланылатын ақпарат көздері міндетті түрде көрсетіледі)

Тұтыну нарығында өнімді белсенді жылжыту мүмкіндіктері мен тәуекелдерін анықтау үшін SWOT-талдау жүргіземіз, оның нәтижелері кестеде берілген.

Күшті жақтары		Әлсіз жақтары	
бәсекелестік күрес стратегиясы әзірленді	5	теңгерімсіз өндірістік қуаттар	3
өз тауар өндірісінің болуы және тиісті инфрақұрылым	5	білікті персоналдың тұрақтамауы	1
макарон өнімдерін өндірудің қазіргі заманғы технологиясының болуы	5	қызметкерлерді уәждеудің әлсіз жүйесі	2
басқарушы персоналдың жоғары біліктілігі	5	қойма қорларын басқарудың дамымаған жүйесі	2
	5	слабая кадровая политика	1
Қауіптер		Мүмкіндіктер	
кәсіпорын қызметінің және оның дамуының әлсіз стратегиялық жоспарлануы	1	прогрессивті өндірістік және маркетингтік технологияларды тиімді пайдалану	5
қаржы жағдайының сыртқы факторларға Елеулі тәуелділігі	2	тауардың өндірілетін сапасын жетілдіру	4
рейдерлік басып алу қаупі	2	Тауар өнімдерінің, қызметтердің номенклатурасын және көлемін ұлғайту	5
ірі компаниялардың нарығына кіру	2	қызметті кеңейту.	5

15. Негізгі қорытындылар мен ұсынымдар

Макарон өнімдерін өндіру үлкен перспективаға ие. Бұған көптеген алғышарттар ықпал етеді, оның ішінде, бірінші кезекте, макарон өнімдерінің

әлеуметтік өнім (әлеуметтік маңызы бар өнімдер мен тауарлар) ретінде маңыздылығы. Белгілі болғандай, макарон өнімдері жиі тұтынылатын азық-түлік болып табылады (Қазақстан халқының 97%).

2019 жылы Қазақстанда макарон өнімдері нарығында импорттық жеткізілімдер құндық мәнде 35,9 миллион долларды құрады, бұл 2018 жылдың осы көрсеткішінен 15% - ға жоғары. Қазақстан нарығына макаронды жеткізушілер арасында келесі елдер көш бастап тұр: Ресей (89%), Қытай, Корея Республикасы. Ірі көлемдерді көрші Қырғызстан да жеткізеді, алайда, осы Орта Азия елінен өнім құнының төмендігі оны Қазақстанда макарон өнімдерін жеткізушілер арасында көшбасшылар үштігінен шығарады.

Бұл ретте 2016-2019 жылдары қазақстандық өндірушілердің макарон шығару көлемі 23% - ға өсті. Бұл өсу табиғи көрсеткіштерде ішкі сұраныстың қысқаруы аясында болды. Ақшалай баламада Қазақстанда макарон өнімдерінің нарығы 2019 жылдың соңына қарай керісінше 16,5 миллиард теңгеге өсті.

Құрылым 2016-2019 жылдар кезеңінде отандық өндірістің пайдасына тұрақты болды: өз өндірісінің үлесі орта есеппен 80% – ды, импорт үлесі- 30,3% - ды құрайды.

Белгілі болғандай, макарон өнімдері жиі тұтынылатын азық-түлік болып табылады (Қазақстан халқының 97% - ы). Негізгі өткізу арналары үлкен азық-түлік супермаркеттері мен базарлар болып табылады. Өнімнің орташа есеппен 28% макарон өнімдерін өндірушілер Рамстор, Гросс, Магнум, Арзан, Small сияқты супермаркеттерге сатады. Сондай - ақ нарықтарға сату-23%.

Елде тұтынудың ең төменгі нормасын ескере отырып, қажеттіліктерді қамтамасыз ету үшін өз макарон өндірісі көлемінің тапшылығы байқалады. 2019 жылы жиынтық тапшылықтың көлемі шамамен 21,8 мың тоннаны құрады, бұл осы жобаны іске асырудың рентабельділігін көрсетеді.

ИИДМБ аясында елімізде макарон өнімдерін өндіретін ондаған жаңа цех ашылды (олар көбінесе өңірлердегі жергілікті нарықтарға бағытталған) және ескі жүйе құраушы өндірістер қайта жаңартылды. Нәтижесінде азық-түлік нарығының осы сегментінде қазір елде импортқа ең аз тәуелділік бар.

БҚО – да ірі макарон өнімдерін өндіруші - "Желаев нан өнімдері комбинаты"АҚ мысалында ТЖ режимінің әсері. Оның аумағында үш макарон фабрикасы жұмыс істейді, оның соңғысы 2018 жылы салынған. Өндіріс қуаты-сағатына 700 кг жуық макарон және жылына 10 мың тоннаға жуық. Төтенше жағдай кезінде Желаев нан комбинаты қызметкерлері өз жұмыс орындарын сақтап қалды. Комбинат өнімдеріне сұраныс әрдайым болатын, төтенше жағдай кезінде өсті, бірақ компанияның сату көлемі өте көп өскен жоқ. Себебі-кәсіпорында жаңа клиенттерге өте таңдаулы.

Импортты алмастыру сондай-ақ осындай жобаларды іске асыру қажеттілігінің себептерінің бірі болып табылады. Бүгінгі күні біздің республикамызда нарықтың дамуы сырттан макарон өнімдерін әкелудің өсуімен қатар жүреді, 2016-2019 жж.

Макарон өнімдерін өндіру бойынша облыстардың рейтингі Солтүстік Қазақстан облысында өндірістің салыстырмалы түрде жоғары шоғырлануын көрсетеді. Жалпы Солтүстік өңірге өндірістің барлық көлемінің 48,3% тиесілі, бұл шикізат базасының болуына байланысты. Ең аз көлемі 1,6% мөлшерінде (жылына орташа 2,5 мың тонна) Қарағанды облысында өндіріледі.

Бұл саланы қаржыландыру жүзеге асырылуда, бірақ зерттеу көрсеткендей, макарон өнімдерін өндірушілер және бизнес кәсіпкерлері жеке бизнесті қолдау және макарон өнімдерін өндіру саласын қаржыландыру бағдарламалары туралы аз хабардар етілген.

Сарапшылардың бағалауы бойынша нарықтың ең үлкен үлесі Марке Сұлтан тиесілі және орта есеппен 21% құрайды. Брендтің жетістік факторлары өнімнің жоғары сапасы, брендтің танымалдығы және қол жетімді құны деп аталады.

Сала сарапшыларымен жүргізілген сауалнама көрсеткендей, өндірушілер мен дистрибьюторлар арасында Қазақстан аумағындағы ең танымал маркалар Сұлтан – 80%, Корона – 71% және Цесна – 37,1% болып табылады. Олардың өнімдері бүкіл Қазақстан аумағында сатылады және айқын сапалық тұтынушылық сипаттамалары бар.

2008 жылы ішкі нарықтағы макарон өнімдерінің босату бағалары айлар бойынша маусымдық ауытқуларға ұшырамады. Тек 2019-да он жылдан кейін жыл сайын әр айда бағаның өсуі байқалды. Бірақ макарон өнімдерінің құнындағы ең жоғары шыңы 2019 жылдың шілдесі мен қыркүйек айлары аралығында тіркеліп, килограмм үшін 170 теңгені құрады.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты жергілікті өндіріс өнімдерінің бәсекелестік артықшылықтарының келесі тармақтарына назар аудару мүмкін болады:

- Қазақстан аумағында отандық өндірушілерден сұрау бойынша жоғары сұрыпты ұннан жасалған қатты сортты макарон өнімдері дайындалады (69%). Бұл факт басқа елдердің өндіруші маркаларының жоғары бәсекелестік артықшылықтарын көрсетеді;

- Сондай-ақ макарон өнімдерін өндіру кезінде жергілікті шикізаттың болуы отандық өнімді шетелге экспорттау үшін бәсекелі тиімді құнды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

- Бұл өнімнің жергілікті өндірісі өте әртараптандырылған және тұтынушыларға дәстүрлі кеспеден фигуралық бұйымдардың түрлі

вариациясына дейін макарон өнімдерінің түрлерін кең таңдауды ұсынатын кең өнім желісі бар.

- Сонымен қатар, жергілікті өндірістің 78% табиғи ингредиенттерді дәмдік қоспаларды немесе байытқыштарды қоспай пайдаланады, бұл да бәсекелестік артықшылығы.

- Республика аумағында өндірілетін макарон өнімдерін сақтау мерзімі 24 айды құрайды (өндірушілердің 65%)

Орындаушы

Керембаев А.Т.